

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра дошкільної освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Ковшар О.В.

« ____ » _____ 20__ р.

Реєстраційний № _____

« ____ » _____ 20__ р.

ФОРМУВАННЯ РОЗУМОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШИХ
ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР. СТВОРЕННЯ
ЗБІРКИ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР

Кваліфікаційна робота студентки
групи ДВПм-16
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
Гурдіш Наталії Валентинівни

Керівник: кандидат філологічних наук, доцент
Іншакова І. Є.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ РОЗУМОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ	8
1.1. Проблема формування розумових здібностей старших дошкільників засобами дидактичної гри пізнавальних інтересів у різноманітних наукових підходах	8
1.2. Ігрова діяльність розвивального навчання як засіб розвитку пізнавальної активності дошкільників	16
1.3. Методика організації керівництва дидактичними іграми дітей з метою вивчення їх властивостей	24
Висновки до першого розділу	32
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ФОРМУВАННЯ РОЗУМОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ. СТВОРЕННЯ ЗБІРКИ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР	34
2.1. Стан дослідження питань у практиці роботи вихователів сучасних закладів освіти	34
2.2. Педагогічні умови інтелектуального виховання старших дошкільників на основі дидактичних ігор	38
2.3. Створення збірки дидактичних ігор для старших дошкільників	45
Висновки до другого розділу	50
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55
ДОДАТКИ	60

ВСТУП

Актуальність дослідження. Оновлення змісту освіти в XXI ст. вимагає розв'язання складної проблеми: як перетворити велетенський масив знань, накопичений людством у процесі свого суспільно-історичного розвитку, на індивідуальне надбання та знаряддя кожної особистості. Адже сучасний світ "інформаційного вибуху", який формує нові взаємовідносини між дитиною і знаннями, стає все складнішим. А отже, розв'язання головного завдання, яке визначає новий Державний стандарт дошкільної освіти України – розвиток цілісної, гармонійно-розвиненої, життєво компетентної особистості – ставить на порядок денний питання формування в дошкільнят активно-пізнавального ставлення до навколишньої дійсності, уміння орієнтуватися в розмаїтті предметів і явищ, здатності доволіно регулювати власну пізнавальну діяльність. Це і є ті внутрішні передумови, які забезпечують легкість і швидкість засвоєння нової інформації, здатність до її творчого використання в житті [8, с.14].

Зацікавити, а не дати знання в готовому вигляді – завжди було метою дидактики й теорії виховання. Це завдання вирішувалося педагогами всіх епох. Надзвичайно важливим воно залишається і в наші дні. Адже саме інтерес дає людині шанс залишитись неповторною індивідуальністю, іти своїм шляхом у житті, творчо самостверджуватись, ініціативно працювати. Через пізнання предмета інтересу, зрештою, відбувається розвиток особистості.

Таким чином, особливо актуальною є проблема оптимізації пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку. Це спонукає до пошуку ефективних способів розвитку пізнавальних інтересів дошкільнят, а також запобігання інтелектуальній пасивності дітей.

Найпоширенішою формою реалізації освітніх завдань є дидактичні ігри та вправи. Вони відкривають дітям широкий простір для самостійного пізнання світу, вчать застосовувати знання та вміння на практиці, креативно мислити.

Аналіз основних досліджень і публікацій. В основі сучасних досліджень розумового розвитку дошкільників глибоко розкриті у роботах Є. М. Водовозової, Л. С. Виготського, Т. Д. Кондратенко, В. К. Котирло, С. О. Ладивір, М. М. Поддьякова, Т. І. Поніманської, Л. К. Шлегер та ін. Водночас окремі питання залишились недостатньо дослідженими або недослідженими взагалі.

Дитина розумово розвивається тоді, коли їй надається можливість відкривати, творити, міркувати, сперечатися. У дослідженнях Т. І. Бабаєвої, Л. А. Венгера, Н. Ф. Виноградової, О. В. Запорожця, А. А. Люблінської, М. М. Поддьякова, А. І. Сорокіної та ін. підкреслюється думка про те, що діяльність повинна ставити дитину перед необхідністю спрямовувати свою розумову активність на пошук і виборче використання наявних у нього знань і дій для вирішення нового завдання. Встановлено, що чим цікавіше така діяльність, ніж більший емоційний вплив вона робить на дитину, тим більший ефект дає.

Дослідницька діяльність дітей дошкільного віку, що носить ігровий характер стала об'єктом вивчення вітчизняних і зарубіжних учених – М.В.Алфімова, І. І. Кравцової, Л. В. Ковбасенко, О. Р. Микитюка, В. О. Моляко, Н. Г. Недодатко, В. Ф. Паламарчук, О. І. Савенкова, А. І. Сологуба, Ю. Г. Тамберга та інших.

Зокрема, питанням впливу інтелектуальних ігор на розвиток розумових здібностей старших дошкільнят увага майже не приділялася.

Цим пояснюється важливість і актуальність теоретичних досліджень та аналізу практики розумового виховання дітей старшого дошкільного віку, необхідність більш ретельного висвітлення основних положень стосовно впливу інтелектуальних ігор на формування розумових здібностей старших дошкільнят.

Зважаючи на актуальність проблеми, була обрана тема дослідження: "Формування розумових здібностей старших дошкільників засобами дидактичних ігор. Створення збірки дидактичних ігор".

Серед розмаїття ігор, які проводяться в дошкільному закладі, значне місце посідають дидактичні ігри. Це – навчальні ігри, які ми широко використовуємо в своїй роботі як засіб розвитку та виховання дітей; для розширення уявлень, закріплення набутих знань і формування вміння використовувати їх на практиці, для полегшення та поживлення розвивального процесу.

У своїй роботі ми намагаємося виховувати позитивні взаємини у дітей під час ігрової діяльності. Проведення ігор із правилами: продумуємо як пояснити правила гри, її зміст, щоб пояснення було чітким, ясным.

У старших групах діти вже володіють значним ігровим досвідом та дуже розвиненим мисленням, і тут уже достатньо словесного опису гри, лише в окремих випадках потрібен показ. Наша задача – продумати на яких дітей слід звернути більше уваги (на дітей, які затrudнялися на занятті, були менш активними), кого спонукати до активнішої діяльності, а кого навпаки трішки стримати, щоб інші діти проявили власну ініціативу.

Дидактична гра — це практична діяльність, у якій діти використовують набуті знання. Вона створює життєві умови для різноманітного застосування цих знань, активізації розумової діяльності. Тут також виявляються помилки, яких припустилися діти, й труднощі, з якими вони стикаються. Ми намагаємось допомогти виправити і подолати їх.

Об'єкт дослідження – розумові здібності дошкільників.

Предмет дослідження – формування розумових здібностей старших дошкільників засобами дидактичних ігор.

Мета дослідження полягає у вивченні та теоретичному обґрунтуванні ефективних методів та прийомів формування розумових здібностей старших дошкільників засобами дидактичної гри з метою вивчення їх властивостей.

Завдання дослідження:

- проаналізувати різноманітну наукову літературу з проблеми дослідження;

- дати характеристику розумового виховання як історично визначеного психолого-педагогічного поняття;

- розкрити особливості розумового виховання дітей старшого дошкільного віку в сучасних закладах дошкільної освіти;

- охарактеризувати рівень сформованості розумового розвитку старших дошкільників засобами інтелектуальних ігор;

- вивчити наукові підходи до проблеми формування розумових здібностей дітей старшого дошкільного віку;

- теоретично обґрунтувати педагогічні умови розвитку розумових здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами пошуково-дослідницької діяльності, що носить ігровий характер;

- створення збірки дидактичних ігор

Для розв'язання поставлених мети і завдань застосовувався комплекс теоретичних та емпіричних **методів дослідження:**

- теоретичні: вивчення та аналіз психолого-педагогічної, науково-методичної літератури, що забезпечило розгляд загальних теоретичних питань з проблеми дослідження; вивчення, аналіз і узагальнення педагогічного досвіду, порівняння, систематизація, моделювання змісту, організаційних форм і методів навчання; зіставлення та узагальнення отриманих результатів дослідження з метою обґрунтування сутності досліджуваної якості та визначення оптимальних педагогічних умов для формування розумових здібностей старших дошкільників засобами дидактичної гри під час пошуково-дослідницької діяльності, що носить ігровий характер;

- емпіричні: діагностичні (усне опитування, бесіда, інтерв'ювання);

- праксиметричні (аналіз педагогічного досвіду та результатів діяльності), за допомогою яких упорядковано та систематизовано дослідницькі матеріали.

База дослідження. Дослідницька робота проводилась на базі Комунального закладу «ДНЗ (ясла-садок) №141 Комбінованого типу» Криворізької міської ради. У дослідженні брали участь діти старшого дошкільного віку (старша група №6 «Грайлики»).

При написанні роботи використовувались наступні методи дослідження: спостереження, монографічний, хронологічний і порівняльний.

Відмінність одержаних результатів від відомих раніше полягає в новому підході до побудови системи розумового виховання старших дошкільнят засобами інтелектуальних ігор.

Проведений аналіз набуває практичного значення при підготовці фахівців-педагогів, для яких більш повне розуміння специфіки розумового виховання є засобом впливу й невимушеного спілкування, жвавого обміну думками, судженнями, оцінками, почуттями з вихованцями.

Апробація результатів роботи: основні положення кваліфікаційної роботи висвітлювалися на Міжнародній науково-практичній конференції «SCIENCE, INNOVATIONS AND EDUCATION: PROBLEMS AND PROSPECTS» (м. Токіо, Японія 9-10 грудня 2021 р.).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, п'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 100 сторінок комп'ютерного тексту. Основний зміст викладено на 51 сторінках. Список використаних джерел складається з 60 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ РОЗУМОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ

1.1. Проблема формування розумових здібностей старших дошкільників засобами дидактичної гри пізнавальних інтересів у різноманітних наукових підходах

Здібності – індивідуально-психологічні якості особистості, які передбачають їх прояви в практичній, науковій та художній діяльності, які забезпечують успішність її виконання.

На етапі сучасного розвитку педагогіки та психології під пізнавальними здібностями розуміється поєднання інтелектуальних і сенсорних здібностей дитини, що ґрунтується на пізнавальній активності, та що має відношення безпосередньо до пізнання та допитливості світу. Головне місце у структурі пізнавальних здібностей займає вміння створювати образи, що відображають властивості предметів, їх загальний устрій, співвідношення частин чи основних ознак та подій. Пізнавальні здібності забезпечать успіх будь-якої пізнавальної діяльності. Отже, пізнавальні здібності – це індивідуальна особливість людини, яка спрямована на пізнання світу, навколишнього нас, що розвивається під впливом умов та факторів у діяльності, до них відносять інтелектуальні, сенсорні та творчі здібності.

Узагальнення даних у науковій роботі з проблеми формування пізнавальних інтересів дало підстави розглядати інтерес як вибіркоче емоційно-пізнавальне ставлення особистості до людей, предметів, явищ, подій навколишньої дійсності, а також до певних видів діяльності, які мають для неї життєве значення; як прояв емоційної та мислительної активності, як своєрідний сплав емоційно-вольових та інтелектуальних процесів, як структуру, що складається з домінуючих потреб, як ставлення людини до світу. Таким чином, психологічне поняття “інтерес” характеризується

багатогранністю свого змісту, форм прояву та ролі для становлення й життєдіяльності особистості.

Дитячі здібності формуються на основі всіх важливих факторів, які впливають на дитину. Одним із основних факторів є ігри: вони збагачують дитячі знання, розширюють кругозір, розвивають та готують дітей до майбутнього дорослого життя. Ігри є головною ланкою, саме дидактичні ігри – одним із найважливішим компонентом в набутті всіх когнітивних процесів. Дидактичні ігри в свою чергу мають розвивальну мету та правила за якими діти повинні грати і виконувати поставленні за метою завдання.

Дослідження, присвячені використанню дидактичних ігор в роботі з формування розумових здібностей старших дошкільників, описують їх особливості і можливості в роботі з дітьми. Досить ретельно висвітлені питання про застосування цих ігор, про роль та їх вплив. Проблеми, з якими можна зустрітися – це актуальність та вікові можливості дітей.

Гра є невід'ємним компонентом суспільного життя, вона є одним з найважливіших типів культурних універсалів. Саме В. І. Далі в своєму словнику, «Тлумачний словник живої мови», визначав, що «гра» - як предмет "яким і в який грають", "забава, встановлена за правилами". [34, с. 7].

Великий внесок у розробку проблеми дитячої гри зробив Д. Б. Ельконін, відомий вітчизняний психолог, автор оригінального напряму у дитячій та педагогічній психології. Він займався, зокрема, вивченням питань виникнення гри в онтогенезі, насамперед, її розвитку у дошкільному віці. У контексті запропонованої ним вікової періодизації психічного розвитку дітей (на основі праць Л. С. Виготського та О. М. Леонтьєва) виділяв ігровий вид діяльності, особливо відзначаючи рольовий, як ведучий для дитини-дошкільника – природну та доцільну детермінанту розвитку останнього, його психічних функцій та способів пізнання їм довкілля. Домінуюче значення рольової гри Д. Б. Ельконін вбачав у тому, що в процесі цієї гри дитина моделює навколишню соціальну реальність: «...бере на себе роль дорослого і,

відтворюючи його життя, діяльність та відношення до інших людей, людей, що живуть з нею разом...» [25, с.107], іншими словами, соціалізується.

Значення дидактичних ігор у вихованні дитини, розглядалося у багатьох педагогічних системах минулого та сьогодення. Великий вклад у дидактичний напрямок поданий в педагогіці Ф. В. Фребеля. Його погляди на гру відображали релігійно-містичні засади педагогічної теорії. Як стверджував педагог, процес гри – це виявлення та прояв того, що спочатку закладено в людині божеством. Через гру дитина пізнає божественний початок, закони світостворення і себе. Фребель надає грі велике виховне значення: гра розвиває дитину фізично, збагачує її мовлення, мислення, уяву; та є типовою діяльністю дітей дошкільного віку.

Так, В. М. Мясіщев, Г. С. Костюк та інші відзначають, що інтерес - це активне пізнавальне ставлення людини до світу. Інтерес і пізнання тісно пов'язані між собою, і якщо пізнання якоюсь мірою можливе без інтересу, то інтерес виникає, активізується, розвивається й зникає за умови здатності людини до пізнання і внаслідок нього [5, с. 25].

Г. І. Щукіна виділяє в пізнавальному інтересі його емоційну забарвленість, інтелектуальну спрямованість, вольові дії [30, с. 82].

На думку Б. Г. Ананьєва, А. Д. Ухтомського та інших пізнавальний інтерес – це вибіркова спрямованість до галузі пізнання, до її предметної і процесуальної сторін. Інтерес до пізнання є самоцінною сутністю людини, без якої вона перестає бути особистістю і реагувати на навколишній світ, у якому живе.

У всіх підходах утвердилось поняття “пізнавальний інтерес”, яке вживалось в значенні інтересу до опанування будь-якої нової інформації, у тому числі – до навчання. Тому правомірно назвати пізнавальний інтерес особливим видом інтересів, який, за висловом К. Д. Ушинського, є інтересом сповненим змісту.

У педагогіці можна зустріти термін “навчальний інтерес” як синонім “пізнавального інтересу”. У зарубіжних джерелах використовується поняття “інтелектуальний інтерес”.

Як відзначають Г. О. Люблінська, М. М. Поддяков, Г. І. Щукіна, інтереси розвиваються і поглиблюються відповідно до вікових можливостей пізнання навколишньої дійсності [21, с. 124].

Залежно від запропонованої інформації та джерела її отримання формуються пізнавальні інтереси дитини і моральні установки, які за певних умов мотивують поведінку – констатують В. К. Котирло, С. Е. Кулачківська, С. О. Ладивір.

Педагогічні аспекти формування пізнавальних інтересів у дітей розкривають роботи О. Г. Брежнєвої, З. І. Ікуніної, Л. В. Маневцевої, Б. В. Мухацької, К. Й. Щербакової та ін. У дослідженнях визначено шляхи, методи, форми, засоби, які забезпечують формування пізнавальних інтересів.

Педагогічний підхід до проблеми інтересу пов’язаний із вивченням умов його розвитку в навчальній та позанавчальній діяльності, а також з виявленням методів і прийомів формування інтересу як цінної риси особистості й основи успішної діяльності [30, с. 69].

В основі дидактичних ігор, як і на заняттях, застосовуються різні прийоми навчання: практичні, словесні та наочні. Під час гри важливо підтримувати захопленість у дітей ігровими завданнями. Вихователь може стати учасником гри, цим самим мотивувати дошкільників та підтримувати їх інтерес, але не має права встановлювати недоречні вимоги.

Л. В. Лохвицька, досліджуючи процес розвитку пізнавальних інтересів, указує, що педагогічний підхід визначається змістом навчально-ігрового середовища та пізнавальної діяльності дошкільників, активністю дитини в здобутті інформації; доцільному поєднанні елементів відомого й невідомого; забезпеченні оптимального поєднання традиційних і нетрадиційних форм і методів інтерпретивного і творчого спрямування; виявленням дитиною ініціативи, самостійності й творчості; здійсненням індивідуально-

диференційованого підходу до навчальної діяльності дітей; активізацією та стимулюванням розумових і вольових зусиль під час розв'язання завдань і передбаченням різних варіантів пізнавального пошуку, регламентацією дитячої діяльності демократичним підходом щодо її організації, що досягається продуманим керівництвом з боку педагога [20, с.55].

Проблема розвитку пізнавальних інтересів дітей знайшла відображення у державних документах про дошкільну освіту. Зокрема, новий Державний стандарт дошкільної освіти України визначає як складову змісту Базового компонента дошкільної освіти освітню лінію “Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі”, акцентуючи увагу на необхідності формування у дітей уміння планувати свою пізнавальну діяльність, знаходити нове в знайомому та знайоме в новому, радіти зі своїх відкриттів, виявляти інтерес до дослідництва, експериментування з новим матеріалом.

Дослідження вчених показують, що у дітей старшого дошкільного віку зростає бажання міркувати, порівнювати, сперечатися, відгадувати загадки, розв'язувати задачі, головоломки, добирати слова в риму, складати власні казки та ін. Активність дитини дошкільного віку дедалі частіше спричиняється її інтересами і потребами (А. Г. Голубєва, Г. О. Люблінська, Н. Г. Морозова, Г. І. Щукіна та ін.). У дитини дошкільного віку поступово формується пізнавальне ставлення до навколишнього середовища: бажання вчитися, інтерес до процесу навчання, пізнання нового.

Отже, одним із аспектів готовності дітей до освітнього середовища школи є наявність у старшого дошкільника пізнавального інтересу до навчальної діяльності (учіння) – одного з основних видів діяльності людини, спрямованого на її саморозвиток через опанування способами предметних і пізнавальних дій, узагальнених за формою теоретичних знань. Адже пізнавальний інтерес значною мірою сприяє ефективному становленню дитини як суб'єкта пізнавальної та навчальної діяльності [19, с.52].

Слід відзначити, що гостра увага до проблеми пізнавального інтересу у дитини (старшого дошкільника й молодшого школяра) з боку вчених і

практичних педагогічних робітників (вихователів, учителів) стала проявлятися у зв'язку з розробкою проблеми активізації пізнавальної діяльності дітей у процесі навчання, формування у них суб'єктної позиції в навчальній діяльності, що передбачає розвиток здібностей самостійно керувати нею. Реалізація цього важливого завдання, на думку вчених, можлива лише за умови стимуляції та укріплення пізнавального інтересу, який забезпечує реальний стан дитини як суб'єкта різних видів діяльності. Саме тому в багатьох дослідженнях пізнавальний інтерес розглядається як одна з вагомих мотиваційних тенденцій, що становлять основу навчальної діяльності, а також як необхідний і значущий компонент її структури [19, с.56].

Тому проблема вивчення у дошкільників пізнавального інтересу і пов'язаних з ним психологічних утворень – пізнавальної потреби, пізнавальної активності, пізнавальної спрямованості і пізнавальної самостійності широко досліджувалася багатьма вченими (Л. І. Божович, Л. С. Виготський, В. В. Давидов, О. М. Леонтьєв, С. Л. Рубінштейн, О. П. Усова, Д. Б. Ельконін та інші).

Своєрідною думкою щодо гри С. А. Смірнов, який вказував на те, що гра є непродуктивним видом діяльності (зорієнтована не на результат, а на сам процес), який не є провідним у дошкільному віці. При цьому весь зміст гри автор зводив до її сюжетно-рольового різновиду. У той же час, окремо виділяв настільні ігри, трактовані як «продуктивний та домінуючий вид діяльності» [27, с. 131-133].

Розглянемо детальніше, що собою являють пізнавальні інтереси. Зокрема Л. І. Божович, вивчаючи фактори, що спонукають дитину до процесу навчання, виділяє два види мотивів (мотив – спонукання до діяльності, пов'язане із задоволенням потреб суб'єкта, що визначає напрямок дії) учіння [6, с.320].

Перший вид пов'язується з розвитком особистості дитини. Такі мотиви пов'язані з бажанням дітей одержати схвалення батьків чи педагога;

завоювати чи підтвердити авторитет серед однолітків тощо. Це широкі соціальні мотиви, оскільки вони виходять за межі самого навчального процесу й пов'язані з пізнавальними інтересами дітей, що мають на меті розвивальний характер та вкладають вагомий внесок в розвиток.

Другий вид мотивів учіння (учіння – особлива діяльність дитини, яка свідомо спрямована на здійснення цілей навчання й виховання, які дитина приймає як власні, особисті цілі) – це усвідомлені мотиви, народжені переважно самою навчальною діяльністю. Це пізнавальні інтереси, які виникають у дитини внаслідок напруження інтелектуальної активності, трудового зусилля, подолання труднощів. Сучасна психологія об'єднує такі мотиви в поняття пізнавальні інтереси – це група мотивів, які пов'язані зі змістом і процесом учіння й орієнтовані на опанування способів певної діяльності. Закладається вона на тому, що педагоги повинні підштовхувати та привчати дітей до самостійності.

В основі розвитку пізнавальних інтересів постійно перебуває пізнавальна потреба (необхідність дитини дошкільного віку в нових знаннях переважно практичних та побутових, а не теоретичних до початку шкільного навчання), яка є похідною від потреби у зовнішніх враженнях та активності центральної нервової системи [11, с. 213].

Широке застосування ігор в педагогіці, у межах дошкільних, шкільних та позашкільних установ, Г. К. Селевко, відомий вітчизняний спеціаліст у галузі педагогічної науки, відзначав як самостійні технології для освоєння навчального матеріалу, елементів більш широкої технології, або технології позакласної роботи [23, с. 55]. Тимчасовими аспектами ігрової діяльності займався радянський та російський педагог-новатор О. С. Газман, автор теорії педагогічної підтримки: «Гра завжди виступає одночасно як би у двох часових вимірах: у теперішньому та майбутньому» [60, с. 8], - зазначав він. Тобто, приносячи дитині безпосередню радість і задовольняючи, тим самим, його найближчі потреби, ігровий процес «працює на перспективу, моделюючи ті чи

інші сюжети з життя, формуючи особисті якості, вміння, навички та здібності дитини, соціально значущі для неї в майбутньому» [60, с. 8].

С. Є. Кулачківська пропонувала розрізняти інтерес до предмета та інтерес до процесу вивчення його та виділяла наступні види пізнавальної мотивації учіння:

1. Безпосередній інтерес до самого змісту предмета, дійсності, яка в ньому відображається. Його прояви бувають у певних випадках доволі сильними й стійкими.

2. Інтерес, викликаний характером розумової діяльності, який потребує засвоєння предмета.

3. Інтерес, зумовлений відповідністю нахилів дитини до того, що вивчається. Як наслідок, певні дисципліни легко засвоюються, а успіхи в навчанні створюють додаткову мотивацію учіння.

4. Визначений інтерес до предмета, пов'язаного певним чином з обраною майбутньою практичною діяльністю [15, с.33].

Отже, поняття «інтерес» у педагогіці і психології трактують як форму прояву пізнавальної потреби, яка забезпечує спрямованість особистості на усвідомлення мети діяльності й тим самим сприяє орієнтації, ознайомленню з новими фактами в більш повному і глибокому відображенні дійсності. Суб'єктивно, інтерес виявляється в емоційному тоні, якого набуває процес пізнання в увазі до об'єкта. Потреба в дослідженні навколишнього середовища призводить до розвитку, викликає нові захоплення, що відповідають більш високому рівню пізнавальної діяльності. Інтерес в динаміці свого розвитку може перетворюватися в нахил, як прояв потреби в здійсненні діяльності, яка викликає інтерес [4, с. 98].

Інтерес дошкільників не можна оцінювати тільки за рівнем засвоєння, а особливе значення набуває набувають здібності дітей самостійно організувати себе на працю та вирішення складних завдань. При правильній, систематичній та цілеспрямованій організації педагогічної діяльності

вихованців інтерес повинен стати стійкою рисою особистості дошкільника і впливає на його розвиток, формує всі його процеси.

1.2. Ігрова діяльність розвивального навчання як засіб розвитку пізнавальної активності дошкільників

Розвиток пізнавальної активності дітей залежить від уміння вихователя створити дидактичні й організаційні умови в процесі навчання дошкільників. Для цього треба забезпечити продуктивний зміст розвивального довкілля, системний підхід до організації активної пізнавальної діяльності дітей на основі використання ефективних форм, засобів і методів нестандартного типу для розвитку та стимулювання пізнавальних інтересів, врахування індивідуальності кожного вихованця та надання йому права реалізації власної ініціативи.

Більш важливими завданнями пізнавального розвитку дитини є не просто збагачення її уявлень про навколишній світ, а розвиток пізнавальної ініціативи (допитливості) й освоєння культурних форм упорядкування досвіду (на матеріалі уявлень про світ). У процесі розвитку дітей дошкільного віку пізнавальна активність виступає у багатозначній ролі: і як засіб живого, захопливого навчання, і як сильний мотив до інтелектуального та тривалого перебігу діяльності, і як передумови формування готовності особистості до безперервної освіти [24, с.132].

Провідною діяльністю дошкільника є гра, тому розвивати пізнавальні процеси легше через неї. В умовах гри діти краще зосереджуються і запам'ятовують, ніж за прямим завданням дорослого. Дидактичні ігри виконують функцію засобів навчання – діти освоюють ознаки предметів, навчаються порівнювати, класифікувати, узагальнювати.

Особливий інтерес психологів викликає проблема розвитку загальних інтелектуальних здібностей дошкільного та шкільного віку. Виділити та

охарактеризувати пізнавальну активність дитини означає звернути увагу на зовнішні прояви, спираючись на які можна судити про її характер і організацію.

Перш ніж говорити на тему цього дослідження, слід зупинитися на завданнях розумового розвитку, тобто на тому, що зосереджено в основі ігрової діяльності, як засіб розвитку пізнавальної активності дошкільника. Усі перевірені методи і методики педагогічного впливу на особистість, що розвиває дитину дошкільника. Тому завдання розумового виховання старших дошкільнят наступні:

- розвиток системи фундаментальних знань про об'єкти і явища в нашому житті, як про основи виховання правильного ставлення до виникнення інтересу оволодіння розумовими здібностями;
- оволодіння елементарними навичками та розумовими здібностями когнітивних процесів, розвиток мовлення дитини;
- розвиток когнітивних інтересів та цікавість до розумової діяльності.

Упровадження подібних ігор дозволяє моделювати сам творчий процес еволюції дитини та наділяти такими відмінними рисами:

- 1) певним переліком завдань, вирішення яких реалізується шляхом варіативного використання цих ігор: кубики, фігури з картону, деталі конструктора тощо;
- 2) постановкою перед дітьми завдань, вирішення яких здійснюється різними способами (за допомогою моделі, плоского малюнка, креслення, письмовій інструкції тощо);
- 3) рішенням поставленим перед дитиною завданням в конкретній вправі, підсиленій для дошкільників (у вигляді малюнка, візерунка, споруди з кубиків або конструктора), що дозволяє самостійно у доступній формі порівняти завдання з результатом його виконання;
- 4) порядком позначення перед дитиною того чи іншого завдання, яке вирішується за принципом протікання "від простого до складного", маючи на

увазі, що можливість ускладнення відрізняється вельми широким діапазоном гри;

5) поступовим ускладненням гри розвиваючої, перш за все, творчі здібності дитини.

Інтелектуальні здібності є психологічними властивостями, що забезпечують легкість і швидкість оволодіння новітніми знаннями і навичками, можливість їх використання для вирішення різних завдань.

Набуття інтелектуальних навичок має особливе значення для подальшого навчання дітей в школі. Адже важливо не тільки те, які знання у дитини є під час навчання, а й те, яка база знань у нього є, чи може він сперечатися, переконувати, мислити, висловлювати свої думки, складати, робити самостійні висновки, створювати плани з творів, малюнків, конструкцій. Усе це включає в себе певний рівень розвитку когнітивних процесів (пам'ять, мислення, уяву і т.д.).

Когнітивні процеси (сприйняття, пам'ять, мислення, уява і т.д.) є складовою частиною будь-якої людської діяльності, яка забезпечує певну інформацію. Вони дозволяють людині заздалегідь визначити цілі, плани і зміст майбутньої діяльності, опановувати хід цієї діяльності, власні дії і поведінку.

Коли говоримо про інтелектуальні здібності дитини, ми враховуємо також рівень розвитку та специфічні особливості його когнітивних процесів. З точки зору, спостерігаємо: чим краще формуються у дитини всі процеси, тим більше буде засвоєного і накопиченого потенціалу. Тобто легкість і ефективність засвоєння залежить від рівня розвитку сприйняття, пам'яті, мислення, уяви і т.д.

Діти народжуються з досить простими поняттями та завданнями до пізнавальної активності. Когнітивні процеси у новонародженого спочатку працюють на підсвідомому рівні – здійснюються інтуїтивно. Розвиваються вони в процесі зростання і здобуття певних навичок.

Виходячи з вищесказаного, можна побачити, що здатність дитини вчитися в значній мірі залежить від характеру і ступеня освіти когнітивних процесів. Під терміном "навчальна здатність" слід розуміти:

- оволодіння методами інтелектуальної діяльності (мисленнєва операція-аналіз, синтез, абстракція, узагальнення, зіставлення і т.д.);
- оволодіння діяльності в цьому епізоді гри, тому що гра є провідною діяльністю в дошкільному віці (практичні навички виконання ігрової задачі, здатність створювати колективні ігри з однолітками і т.д.). Метою навчання в дитячому саду є вивчення дитиною призначеною програмою сфери знань і умінь. Формування інтелектуальних здібностей при цьому досягається непрямым шляхом: у процесі засвоєння знань.

Інтелектуальне виховання дитини, як правильно підкреслює О. М. Леонтьєв, не можна аналізувати в періоді духовного розвитку, від багатства інтересів, до відчуття інших якостей, які формують його внутрішній вигляд. Дошкільне дитинство – дуже короткий відрізок в житті людини, саме шість-сім років стають фундаментальними для засвоєння всіх навичок через гру. У цей час розвиток йде як ніколи бурхливо і швидко. З абсолютно беспорядної дитини, яка нічого не може, перетворюється у відносно незалежну, ініціативну особистість. Отримавши певний розвиток всіх сторін психіки, дитина закладає основу подальшого зростання.

Для дітей дошкільного віку є такі особливості в освіті когнітивних процесів (увага, пам'ять, мислення, уява). Пам'ять: домінує мимовільна пам'ять, все чіткіше поєднується з мовленням і мисленням, набирає розумовий характер. Словесна пам'ять, пропонує опосередковане пізнання, розширює коло когнітивної активності дитини. Елементи довільної пам'яті, як здатність регулювати цей процес з боку дорослого, а потім самої дитини. Передумови для перетворення процесу пам'яті в особливу інтелектуальну діяльність, для оволодіння логічними процесами пам'яті, як накопичення і узагальнення досвіду поведінки, досвіду спілкування дитини з дорослими і однолітками. Розвиток пам'яті з'єднується в розвиток особистості, розвивається і

формується здатність до довготривалої пам'яті. Значно розширюється обсяг пам'яті, збільшується набутий досвід, яким дитина може користуватися. Відбувається формування і розвиток здатності до швидкого і якісного запам'ятовування матеріалу.

За допомогою концентрації уваги, відбувається подальше формування і розвиток основних особливостей: формується здатність довільної концентрації на предмет, збільшення обсягу, розподілу, зміни уваги. Усі зазначені якості уваги проявляються довільно, тобто свідомо і управляються самою дитиною з усвідомленою метою.

Відчуття і сприйняття формують (зміцнюють) усі властивості відчуттів - якість, інтенсивність, тривалість, просторова локалізація. У своїй поведінці дитина все частіше прислухається до своїх відчуттів і поведінки, згідно з почуттям, які вона відчуває до того чи іншого факту життя. Ситуативні відчуття можуть бути довільними з волі самої дитини, а саме логічними і усвідомленими, вона прислухається до них і відтворює послідовні дії.

При сприйнятті навколишньої дійсності старші дошкільнята орієнтуються на все більш розвинені властивості сприймання, цілісності, сталості, структури. Його сприйняття стає все більш зрозумілим, розвивається здатність до нього і залежність від змісту духовного життя дитини починає діяти від характеристик його особистості.

Формується зорово-образне мислення, утворюється словесно-логічна форма, виникають шляхи абстрактної форми мислення; вони набувають властивості в даній ситуації. Воно стає проблематичним, тобто здатність до автономного аналізу, синтезу, абстракції, визначенню причинних відносин і, як наслідок, дитина вирішує інтелектуальну проблему, яка постає перед нею. Виникає розгляд причетності явищ, що є показником формування аргументів, що є способом вирішення певних завдань мислення. Інше ставлення до розумової і практичної діяльності, коли виникають на основі попередніх міркувань, підвищується планомірність мислення, виникає прагнення прояснити явища і процеси. Експеримент представляється, як спосіб зрозуміти

приховані зв'язки і відносини, використовувати знання, щоб випробувати свої сили. Розвивати передумови для якостей особистості: незалежність, гнучкість, цікавість. При аналізі питання про особливості когнітивного розвитку щодо особливостей освіти і розвитку когнітивних процесів, необхідно пам'ятати про тісний взаємозв'язок мислення й мови.

Знання, які дошкільник отримує в ході проведення дидактичних ігор, завжди є усвідомленими, більш ґрунтовними, а сам процес оволодіння способами практичної взаємодії з навколишнім середовищем забезпечує становлення світогляду дитини та її особистісного розвитку. Тільки в умовах спеціально організованих педагогічних технологій, діяльність таких ігор, стає успішною, а активність перетворюється в надзвичайно важливу якість особистості, що відображає рівень її пізнавального розвитку й соціалізації. Тому, на сьогодні, з огляду на дані психологічних досліджень та сучасні педагогічні ідеї, відбувається переосмислення технології дидактичних ігор.

Дидактичні ігри викликають у дітей старшого дошкільного віку інтерес до вирішення розумових завдань, а подолання труднощів приносить їм задоволення. Все це робить дидактичні ігри важливим інструментом розвитку мислення старших дошкільників. Таким чином, проблема розвитку мислення у дітей старшого дошкільного віку, за допомогою використання дидактичних ігор є актуальною.

К. М. Грейс пише, що інтелектуальний розвиток дітей відбувається головним чином в школі. Навчання –це велика віха в житті кожної дитини. У віці від 5 до 7 років багато пізнавальних, мовних та перцептивно-рухових здібності стають більш досконалыми, що значно полегшує деякі види навчання і підвищує його ефективність [12, с.224].

О. К. Тихомиров зазначає, що вік від 3 до 12 років (тобто дошкільного та молодшого шкільного віку) більш схильний до розвитку інтелектуальних здібностей [9, с.158].

Проаналізуємо особливості розвитку інтелектуальних здібностей в дошкільному віці. Під час переходу від раннього до дошкільного віку, тобто в

період від 3 до 7 років, під впливом продуктивної і художньої діяльності, у дітей виробляються складні види перцептивної аналітико-синтетичної діяльності. Вище зазначені – перцептивні, отримали зображення, які відносяться до форми предметів. Поряд з контуром виділяються також структура об'єктів, просторові характеристики і співвідношення їх частин. Перцептивні дії розвиваються як в освіті, так і в їх розвитку, існує ряд етапів.

Розглянемо ці етапи докладніше:

-на першому етапі процес освіти починається з практичних, матеріальних дій, які реалізуються з невідомими предметами.

-на другому етапі перцептивних дій стають сенсорні процеси, які трансформувалися під впливом практичної діяльності. Ці дії тепер реалізуються з підтримкою відповідних рухів рецепторів пристроїв і упереджених практичних дій що сприймаються об'єктами.

-на цьому етапі, як зазначив М. М. Поддьяков, що перцептивні дії приховані, скорочені, згорнуті. Їх зовнішні, ефектні ланки зникають, і сприйняття ззовні починає виглядати як пасивний процес. Насправді цей процес все ще активний, але протікає внутрішньо, тільки в свідомості і на підсвідомому рівні дитини [42,с. 225].

Разом із розвитком сприйняття дошкільного віку йде процес поліпшення уваги. Характерною особливістю уваги дошкільника є те, що він викликаний зовнішніми привабливими речами, подіями та людьми і залишається до тих пір, поки дитина не збереже безпосередній інтерес до більш прийнятних об'єктів.

Увага в цьому віці, як правило, з'являється рідко під впливом внутрішніх потреб, тобто насправді не є довільною. Можна припустити, що з початком виникнення довільної уваги об'єднане внутрішньо регульоване сприйняття і активне володіння мовою.

Розвиток пам'яті в дошкільному віці характеризується поступовим переходом від мимовільного і прямого до довільного і опосередкованого

спогаду. Випадкове відтворення з'являється раніше, ніж мимовільне запам'ятовування і як би випереджає в своєму розвитку.

Вважається, що з віком швидкість, із якою інформація переходить з довготривалої пам'яті і переводиться в оперативний режим, а також збільшується в кількості оперативної дії пам'яті [22,с.94].

У першій половині дошкільного віку дитина, як зазначає Г. С. Абрамов, має відтворювальну фантазію, яка механічно відтворює отримані враження від образів [1,с. 25].

У дошкільному віці, коли довільність пам'яті, фантазії починає механічно відтворюватися вона поєднується з мисленням, що пов'язане з процесом планування та послідовності дій. Під час формування послідовних дій діти можуть зв'язувати послідовність їх та шукати варіанти для їх розв'язання.

Так само, як сприйняття, пам'ять і увага, уява мимоволі стає довільною, поступово перетворюється з безпосереднього в опосередковане, де основним інструментом освоєння дитини з боку є сенсорні еталони.

Дидактичні ігри, які інтенсивно стимулюють уяву, у першу чергу наочно-образну, залежать від розвитку дитячої фантазії. Основні напрямки розвитку дошкільного мислення можна назвати наступними: подальше поліпшення зорово-ефективного мислення на основі розвитку уяви. Поліпшення зорового мислення на основі довільної і непрямой пам'яті починає активно формувати на словах логічного мислення за допомогою використання мови, як засобу постановки і рішення інтелектуальних завдань [25, с. 178].

Таким чином, особливостями розвитку інтелектуальних здібностей у дітей старшого дошкільного віку є: уміння логічно мислити (Р.С. Немов) [31, с. 331], як якісні і кількісні зміни інтелекту, системи його характеристик (А. К. Маркова); як розвиток основних форм мислення (А. В. Басов, Л. Ф. Тихомирова) [14, с. 84-90]. Багато авторів вважають, що інтелектуальний розвиток починається від 3 до 12 років - цей вік вважається більш чутливим.

Дидактичні ігри з готовим змістом та правилами мають навчальний, організаційний, формуючий характер, і найчастіше вони різноманітно поєднуються між собою. Навчальні правила сприяють розкриттю дітей старшого дошкільного віку, що і як треба робити. Правила утворюють пізнавальну діяльність дітей: розглянути, подумати, порівняти, знайти спосіб вирішення поставленою грою завдання. Організаційні правила визначають послідовність, логічність ігрових дій та взаємовідносини дітей.

У процесі діти засвоюють суспільно вироблені способи розумової діяльності; багато різних явищ поділяються на прості та навпаки, поодинокі узагальнюються; тобто здійснюються аналітична та синтетична діяльність; деякі ігри ніби не вчать нічого нового, проте вони приносять велику користь, що навчають дітей використовувати набуті знання в нових умовах.

1.3. Методика організації керівництва дидактичними іграми дітей з метою вивчення їх властивостей

Особлива роль у розвитку дитини належить грі. Психологи Л. С. Виготський, Д. Б. Ельконін, О. М. Леонтьєв стверджують, що розвиток дитини відбувається в тому випадку, якщо вона сама бере активну участь у різних видах діяльності [9, с. 25].

Гра є першим етапом у пізнанні навколишньої дійсності, у ній дошкільники відображають навколишнє середовище, явища, що відбуваються навколо них. Будь-яка дидактична гра вимагає педагогічних сил, певної майстерності від вихователів та педагогів.

Спираючись на ігрову діяльність, ігрові форми та прийоми – ми поступово вводимо дітей в робочий процес, де й починає відображатись дійсність та корисність дидактичних ігор. Дидактичні ігри, в свій час, постають як засоби націлювання дітей в дошкільний період.

Одне з важливих завдань сучасного дошкільного виховання - створення таких умов, які б сприяли розвитку дитини, розкриття її творчого потенціалу. Значення дидактичної гри в інтелектуальному вихованні дітей старшої вікової групи в край важливе. Граючи з різними предметами і картинками, дитина накопичує свій чуттєвий досвід: розбираючи і складаючи матрьошку, підбираючи парні картинки, діти вчиться розрізняти і називати розмір, форму, колір і інші ознаки предметів. Розвиток сенсорики дитини за допомогою дидактичної гри відбувається в тісному зв'язку з розвитком у нього умінь мислити логічно і висловлювати свої думки. Для вирішення ігрової задачі необхідно порівнювати ознаки предметів, встановлювати подібності та відмінності, узагальнювати і робити висновки, тим самим розвиваючи здатність до формування суджень, умовиводів, вміння застосовувати отримані знання в різних ситуація. Це може бути здійснено лише в тому випадку, якщо у дошкільнят є певні знання про складові зміст гри предметах і явищах. Головною складовою будь-якої людської діяльності є пізнавальні процеси, вони забезпечують ту чи іншу інформацію. Дозволяють людині намітити заздалегідь мету, плани і зміст майбутньої діяльності, програвати в розумі хід цієї діяльності, свої дії і поведінку, передбачати результати своїх дій і керувати ними по заходів виконання.

Цікавим і корисним методом, що використовується в процесі дидактичних ігор, є художнє слово, а саме: читання художньої літератури, розповідання казок, легенд, прислів'їв, які збуджуватимуть пізнавальні інтереси дитини, сприятимуть розвитку їх допитливості; загадування загадок, використання ігрових прийомів – отримання листів-скарг від мешканців саду, лісу, городу.

Педагогічна технологія повинна відповідати певним методологічним вимогам, тобто відповідати критеріям технологічності:

1) концептуальністю: опорою на якусь конкретну наукову теорію, яка застосована для реалізації педагогічної мети у грі;

2) системністю: цілісністю, логікою процесу, взаємозв'язком усіх своїх структурних елементів, включаючи такі:

– концептуальну основу, під якою розуміється наукова база для побудови технології;

– змістовний компонент;

– процесуальну частину (організацію ігрового процесу, методи та форми ігрової діяльності її учасників та роботи її організатора в особі педагога);

3) керованістю: діагностичним цілепокладанням, плануванням, проектуванням, поетапною діагностикою, корекцією результатів;

4) ефективністю: гарантією досягнення певних результатів;

5) відтворюваністю: можливістю використовувати ту чи іншу ігрову технологію повторно та в різних умовах [15, с. 40].

Таким чином, зміст педагогічної технології в цілому можна звести до сукупності педагогічних методів, форм, засобів та психолого-педагогічних умов, що забезпечують систему програмування та планування навчально-виховної роботи відповідно до чітко встановленого зразка, постійного моніторингу її результатів та її корекції.

Розвиток пізнавальних інтересів дітей залежить від уміння вихователя створити дидактичні й організаційні умови в процесі навчання дошкільників. Для цього треба забезпечити продуктивний зміст розвивального довкілля, системний підхід до організації активної пізнавальної діяльності дітей на основі використання ефективних форм, засобів і методів нестандартного типу для розвитку та стимулювання пізнавальних інтересів, врахування індивідуальності кожного вихованця та надання йому права реалізації власної ініціативи. Слід дбати про створення в процесі гри сприятливої емоційної атмосфери. Іноді педагог може не звернути уваги на те, що деякі діти освоїли дії з певними посібниками і продовжує давати їм однакові завдання, тому потрібно враховувати індивідуальний підхід.

У дитячих іграх початкові імпульси до розвитку отримують безліч творчих, рухових, організаційних, конструктивних художньо-образних

здібностей. Інтелектуальні здібності розвиваються і удосконалюються в пізнавальної та педагогічної діяльності, тобто в тих областях, які пов'язані з експериментуванням знань. У цьому процесі вони можуть придбати, застосування, перетворення знань, а також збереження. Протягом навчання дітей і відповідно віку, сюжети ігор повинні ускладнювати за різними ознаками, змінювати кількість предметів, вводити нові, щойно вивчені тощо.

Значну роль у розвитку навичок у дітей відіграють комплекси одночасного вдосконалення кількох взаємодоповнюючих здібностей. Наприклад, вміння виголошувати промову, оволодіння нею можна вважати відносно самостійної здатністю. Але той же навик, що і органічна частина, збагачує інтелектуальні, міжособистісні, творчі здібності.

Зважаючи на необхідність урізноманітнення форм життєдіяльності як характерної ознаки педагогічного процесу закладу дошкільної освіти на сучасному етапі, педагоги мають постійно розширювати пошук шляхів застосування системного підходу до організації дидактичних ігор.

Розвиток інтелектуальних здібностей з структурним рівнем інтелектуальної теорії був розроблений під керівництвом Б. Г. Ананьєва. Слід зазначити, що загальна орієнтація розвитку в залежності від віку характеризується визначенням когнітивної диференціації (підвищення властивостей деяких когнітивних функцій) і процесів когнітивної інтеграції (збільшення міжфункціональних відносин між когнітивними функціями різних функцій), це когнітивна диференціація (підвищення когнітивних властивостей деяких когнітивних функцій) і процеси когнітивної інтеграції єдиної структури інтелекту.

Розвиток розумових процесів дитини (сприйняття, уява, пам'ять, мислення, мова), механізми його функціонування і досконалості можна розглядати як відповідні перцептивні, мнемонічні, мислячі, мовні та творчі дії та операції. розвиток і поліпшення розвитку і поліпшення умов для розвитку інтелектуальних здібностей, таких як вміння слухати і чути, головне (загальне і чудове), порівнювати, систематизувати, узагальнювати, робити висновки,

знаходити відносини, розпізнавати і будувати судження, аналізувати, доводити і т.д.

Структуру дидактичної гри утворюють основні та додаткові компоненти. До основних компонентів відносяться: дидактична задача, ігрові дії, ігрові правила, результат і дидактичний матеріал. До додаткових компонентів: сюжет і роль.

Головна мета будь-якої дидактичної гри навчальна, саме тому основним компонентом в ній є дидактична задача, яка прихована від дошкільника. Дитина просто грає, але по внутрішнім психологічним значенням - це процес безпосереднього навчання. [19, с.57].

Дидактична задача – визначається метою навчання і виховання дітей відповідно до освітньої програми, де для кожної вікової групи визначено обсяг знань, умінь, і навичок, якими повинні оволодіти діти.

Ігрові дії. Ігрова та дидактична задача реалізується в ігрових діях. Дидактична гра відрізняється від ігрових вправ тим, що виконання в ній ігрових правил спрямовується, контролюється ігровими діями.

Ігрові правила. Основна мета правил - організувати дії, поведінку дітей.

Дидактичний матеріал і результат: засобом вирішення дидактичної задачі виступає дидактичний матеріал; результатом дидактичної гри є рішення ігрових та дидактичних завдань, рішення обох задач - показник ефективності гри.

Додаткові компоненти дидактичної гри - сюжет і роль не обов'язкові і можуть бути відсутніми [20, с.31].

Кількість ігрових завдань залежить від розвитку дітей і успіху їх виконання. Під час тренування завдання може бути повторена, але на іншому ігровому матеріалі, який містить два-три нових, невідомих проблемних ситуацій для дітей. Педагог може запропонувати як колективний спосіб вирішення завдань, так і індивідуальний. Діти мають можливість вести переговори про спосіб вирішення, обмінюватися інформацією, консультуватися один з одним. Завдання вихователя стимулювати їхню

розумову діяльність, заохочувати і ненав'язливо залучати тих, хто ще не виявляє належної активності. Такі заходи сприяють розвитку творчого мислення, поліпшення мислення і операцій, розвитку мовленнєвих навичок старших дошкільників.

Педагоги допомагають дітям виділити необхідну властивість для вирішення всіх завдань, які поставлені на меті. Ігрові правила сприяють вихованню дисциплінованості дітей, окресленню кола їхніх дій; допомагають їм навчитися ладнати одне з одним, враховувати думки інших. При проведенні таких ігор важливо викликати у дітей бажання виконувати те чи інше завдання. Для цього вихователь вводить таких ігрових персонажів, які не вміють виконувати певні дії.

Реалізація технології розвиваючої гри послідовно здійснюється вихователем на наступних етапах:

1) підготовчому, що включає:

- визначення цілей гри,
- виявлення критеріїв її результативності,
- визначення її просторово-часових обмежень,
- підбір матеріалів її змістовного компонента,
- постановку безпосередньо ігрових цілей та завдань,
- вибір учасників, діагностика їх ігрових якостей,
- роз'яснення ним алгоритму ігрових дій та розподіл між ними ролей (у

рольовій грі);

2) практичним, що складається з:

- безпосередньої організації ігрового процесу,
- забезпечення контролю за його проведенням;

3) аналітичному, на якому відбувається:

- фіксування наслідків ігрових дій (підрахунок балів, визначення характеру прийнятих рішень),

– аналіз досягнення цілей та завдань гри за критеріями її результативності,

– підбиття її підсумків, обговорення з її учасниками щодо проведенням рефлексії між ними та внесенням, за потребою, будь-яких пропозицій щодо її модифікації,

- організація іншої діяльності після завершення ігрової, змістовно при цьому з нею пов'язаною.

У свою чергу, дії дитини на цих етапах зводяться до формування її готовності до гри та знайомства з ігровим матеріалом – на підготовчому етапі; до ігрових дій – на практичному; до рефлексії її інтелектуальної діяльності та прийняття нею результатів гри – на аналітичному.

Реалізація зазначених етапів включає використання наступних методів педагогічної взаємодії:

- словесних: інструктаж, пояснення, розповідь, роботи з текстом;
- наочних: ілюстрації та демонстрації;
- практичних: вправ.

Як засоби педагогічної взаємодії технологією використовуються оригінальний алгоритм ігрових дій та ігровий матеріал.

Результатом впровадження означеної технології є підвищення рівня інтелектуальної вихованості старшого дошкільника

Пропоновані ігри, вправи, проблемні ситуації, завдання з алгоритмами активують мову дітей, коли учитель виявляє їх потенціал, щоб сформулювати правила гри, пояснити способи рішення, скласти невеликі історії, розповіді в колективній роботі, розгадати загадки [49,с.79].

Інтелектуальні ігри повинні використовуватися в порядку зростання складності. Вони повинні бути тематично пов'язані один з одним; кількість ігор в тренуванні коливається від 5 до 8 і залежить від рівня розумового розвитку дітей, включених в групу.

Дидактичні ігри в освітньому процесі відіграють дві ролі: по-перше, вони представляють собою метод навчання, по-друге, - незалежну ігрову діяльність.

По-перше, вони широко використовуються для знайомства дітей з навколишнім середовищем, з живою природою, основою елементарних

математичних зображень, розвитком мови для навчання дітей певним способом духовних дій, систематизації, з'ясування і зміцнення знань. Таким чином, зміст гри і її правила підкоряються педагогічним завданням, які висуваються відповідно до конкретних вимог до програмного забезпечення того чи іншого типу. Ініціатива у виборі і проведенні гри в цьому випадку належить супроводжуючому.

Слід намагатися привчати дітей грати самостійно в дидактичні ігри, які вони засвоїли на заняттях. Вихователь повинен розширювати коло наявних в побуті дидактичних ігор, продумувати перспективу їх розвитку, щоб зміст ставав більш цікавим, вводилися нові правила, змінювались ігрові умови. Керуючись іграми, педагог може використовувати різноманітні засоби впливу на дошкільників.

Таким чином, технологію дидактичної гри можна визначити як сукупність методологічних підходів, педагогічних принципів, методів, засобів та педагогічних умов, що забезпечують систему планування та реалізації процесу гри відповідно до встановлених ігрових етапів, на яких реалізуються ціль та відповідні завдання, орієнтовані на досягнення результату – підвищення рівня інтелектуальної вихованості старшого дошкільника.

Висновки до першого розділу

Дитинство є незабутнім, швидкоплинним та найважливішим етапом людського життя. Гра є невід'ємною частиною дитинства, через неї діти навчаються, розвиваються, пізнають навколишнє середовище та набувають життєвого досвіду.

Основний вид діяльності дітей дошкільного віку – гра. Вона є провідним видом у формуванні всіх сторін в особистості дитини, відбуваються значні зміни в розвитку психіки, що готують перехід до нової, більш високої стадії розвитку. Одним з видів гри є дидактична гра яка спрямована на активізацію розумової діяльності. Питанням розвитку дітей дидактичними іграми займалось чимало психологів, педагогів та філософів вітчизняної та зарубіжної історії. Проаналізувавши теоретичні основи формування розумових здібностей старших дошкільників можна зробити висновки, що науковці єдині в думці, що гра є історичним утворенням та соціальною потребою дитини, що забезпечує потребу суспільного досвіду від покоління до покоління. Дидактичні ігри займають провідну роль в формуванні когнітивних процесів (пам'ять, мислення, сприйняття, уява тощо).

Проблемою формування розумових здібностей старших дошкільників засобами дидактичної гри у різноманітних наукових підходах було визначено, що кожен вчений наголошував на тому, що ігрова діяльність розвивального навчання слугує засобом розвитку пізнавальної активності дітей. Збагачуються всі когнітивні процеси які є складовою частиною людської діяльності, що забезпечують нову інформацію та досвід.

Головне завдання дидактичних ігор полягає в тому, що вони підвищують пізнавальний інтерес дошкільників до навчальної діяльності; розвивається позитивна мотивація навчання; збільшується працездатність та виробляється звичка зосереджуватись, самостійно думати. Пізнавальна активність розвивається через потребу в нових враженнях, яка притаманна кожній людині з народження та формує прагнення дізнатися і відкрити для себе якомога більше нового.

Дидактичні ігри організовуються за планом в години занять. Крім того, у години, відведені для ігор, у розпорядженні дітей дається різноманітний матеріал, з яким вони можуть грати за своїм бажанням індивідуально, невеликими групами, а іноді і всім колективом.

Підбір ігор і матеріалу до них відбувається відповідно до загального плану педагогічної роботи, за тематикою, віком і напрямком розвитку. Використаний матеріал підбирається згідно віку дитини та рівня її розвитку.

Спостереження за самостійними іграми дітей дають можливість оцінити їх знання, рівень їх розумового розвитку, особливості поведінки. Це підказує вихователю, які ігри корисні дитині, в чому він сильний, в чому відстає.

У дидактичних іграх, як і на заняттях, застосовуються різні прийоми навчання: наочні, словесні, практичні. Але методика дидактичних ігор своєрідна. Важливо весь час гри підтримувати у дитини захопленість ігровими завданнями. Для цього вихователю повинен стати як би учасником гри, мотивуючи свої вимоги і зауваження її завданнями і правилами. Необхідна в грі суворі дисципліна легко встановлюється, якщо діти самі зацікавлені у виконанні правил і стежать за цим.

Таким чином, аналізуючи основну психологічну та педагогічну літературу ця проблема нашого дослідження виявляє, що дидактичні ігри сприяють вирішенню завдань із розвитку розумових здібностей: загальну поінформованість, логічне мислення тощо.

У ряді завдань, що постають перед дошкільним закладом, значне місце займає завдання підготовки дітей до школи. Одним із головних показників готовності дитини до успішного навчання є розвиток інтелектуально-пізнавальних здібностей. Нерідко трапляється так, що читає, рахує і пише дитина, приступаючи до навчання, відчуває труднощі при виконанні завдань на логічне мислення.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ФОРМУВАННЯ РОЗУМОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНОЇ ГРИ. СТВОРЕННЯ ЗБІРКИ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР

2.1. Стан дослідження питань у практиці роботи вихователів сучасних закладів освіти

Демократичні процеси в державі вимагають вироблення нових суспільних вимог до освіти, зокрема її дошкільної ланки як основи соціокультурного становлення особистості.

Дошкільна освіта є найважливішою сферою реалізації прав людини, забезпеченні рівних можливостей у отриманні якісної освіти. Адже, основа майбутньої особистості закладається у ранньому віці. Знання та уміння, набуті в дитинстві – це коріння, і чим воно міцніше, тим впевненіше почувається людина в житті.

Саме тому постійно триває пошук шляхів творчого зростання дітей з урахуванням їх індивідуальних особливостей та можливостей рости здоровими, вільними та щасливими. Саме педагоги повинні приділяти особливого значення та ролі дидактичним іграм як провідній діяльності дошкільника, що призводить до якісних змін у психіці та розвитку особистості дитини.

На п'ятому-шостому роках життя відбувається трансформація провідної діяльності в суто ігрову, якій притаманні сюжетність, наявність декількох ігрових ролей, правил гри, ігрового використання предметів, спілкування з партнером по грі, наявність особистісного значення ігрового дійства для самої дитини.

Роль вихователя у сучасному виховному процесі полягає зовсім не в тому, щоб замкнути на себе всі виховні впливи і взяти керівництво процесом в свої руки. Навпаки, його організуюча і спрямовуюча сила тим значніша, чим більше в ній демократизму та творчої свободи. Вихователь домагається значних успіхів лише тоді, коли враховує умови та обставини, в яких протікає

виховний процес, уважно аналізує наслідки своїх виховних дій і робить з них правильні висновки.

Більшість вихователів під час спілкування правильно зазначили, що гра — це провідний вид діяльності дітей, у якій вони пізнають світ і відображають своє бачення навколишньої дійсності та відчуття. У грі діти проявляють свої вміння і здібності: комунікативні, будівельно-конструкційні, трудові тощо.

Під час обговорення з педагогами особливостей трактування поняття «гра», що подане у тлумачному словнику, звертали їхню увагу також на характерні ознаки гри, які окреслює вихователь-методист Новоград-Волинської міської ради, Житомирської обл. Інна Кондратець, яка наголошувала у своїй статті «Дитячі ігри очима дорослих, або навчаємо педагогів бути активними учасниками дитячої гри», на тому, що ігри з природним дидактичним матеріалом збагачують враження дітей, визначають характер і способи ігрових дій дитини, організовують і спрямовують її стосунки з іншими дітьми, спонукають дошкільника до бережного ставлення до природи.

Оксана Корнєєва (вихователь-методист Кіровоградської міської ради), писала у статті «Вихователі, які вміють грати, — виграють» про те, що найцікавішими для дітей усіх вікових груп є дидактичні ігри з природним матеріалом. У дітей розвивається уява, вміння зосереджуватися, доводити справу до кінця.

У методичній розробці з досвіду роботи педагогів дошкільного навчального закладу (ясла-садок) № 5 «Вербиченька» м. Сарни музичного керівника Симончук І. В., вихователів Васькевич Л. С., Рибак Ю.М. щодо формування моральних цінностей у дітей дошкільного віку. Зроблено опис досвіду та запропоновано авторські розробки, які ілюструють практичні підходи педагогів щодо реалізації теми досвіду та підбір дидактичного матеріалу для використання у щоденній роботі з дошкільниками

Сидорчук Л. В. вихователь дошкільного навчального закладу «Малятко», «Дидактична гра, як засіб формування пізнавальної активності у дітей

дошкільного віку». Посібник містить добірку різноманітних дидактичних ігор для дітей дошкільного віку, основна мета яких — розвиток пізнавальної сфери; формування вміння мислити самостійно, творчо; зосереджувати, розподіляти та переключати увагу; запам'ятовувати та відтворювати; знаходити нестандартні рішення тощо.

І. І. Логвіненко – вихователь Куп'янського закладу дошкільної освіти Харківської області написала збірку дидактичних ігор для дітей раннього віку. У своїй збірці вона вмістила 35 дидактичних ігор, які поділені на розділи: розвиток мислення, розвиток уваги, розвиток уяви.

Педагогічна мета дидактичних ігор полягає у сенсорному вихованні, мовленнєвому розвитку, ознайомленні дошкільників з навколишнім світом, формуванні у них елементарних математичних уявлень тощо. Дидактична гра спрямована на формування у дитини потреби в знаннях, активного інтересу до того, що може стати їх новим джерелом, удосконалення пізнавальних, умінь і навичок.

Особливості дидактичних ігор та їх впливу на розвиток дитини свого часу досліджували Є. Тихеева (ігри з дидактичною лялькою, іншими іграшками, з предметами побуту, природним матеріалом, ігри для мовленнєвого розвитку), Ф. Блехер (ігри для математичного розвитку), Л. Венгер (дидактичні ігри і вправи для сенсорного розвитку), А. Бондаренко (роль словесних дидактичних ігор у розвитку самостійності й активності мислення дитини).

Як і всі інші види ігор, дидактичні ігри стимулюють загальний особистісний розвиток дошкільників. Поєднання в них готового навчального змісту з ігровим задумом і діями вимагає від вихователя майстерного педагогічного керівництва ними. Внаслідок цього в дошкільному віці важливо розвинути у дитини уважність, вміння міркувати, аналізувати і порівнювати, узагальнювати і виділяти найважливіші ознаки предметів, розвинути пізнавальну активність.

Інноваційна діяльність нерозривно пов'язана з впровадженням інноваційних технологій з прогнозованим результатом. У 2018-2019

навчальному році здійснювалося впровадження таких інноваційних технологій в Комунальному закладі «Дошкільний навчальний заклад №6 Вінницької міської ради»: «Розвиток пізнавальної сфери дітей 3-го року життя засобами дидактичних ігор» Емілія Шийко (вихователь групи дітей раннього віку І. Левченко), «Розвиток самостійності сенсорних здібностей дітей раннього віку на основі технології саморозвитку М. Монтесорі» (вихователь групи дітей раннього віку Н. Руденко), «Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку» (вихователь молодшої групи №7 О. Книга). Впровадження інноваційних технологій дала можливість педагогам творчо підійти до визначення шляхів реалізації завдань дошкільної освіти, що забезпечує високу продуктивність діяльності дітей. Під час організованої діяльності діти творчі, емоційні, сприймають і вирішують різноманітні пізнавальні та проблемні завдання, активно відповідають на запитання, можуть самостійно робити висновки та узагальнення, висловлювати свої судження.

Отже, для успішного здійснення педагогічної діяльності вихователь повинен володіти знаннями з дошкільної педагогіки, дитячої психології, індивідуальних психологічних характеристик, вікової фізіології, дошкільної педіатрії та гігієни, правил охорони життя і зміцнення здоров'я дітей. Одночасно йому необхідно володіти відомостями, які на загальнотеоретичному рівні розкривають мету, завдання, принципи, зміст виховання і навчання дітей, а також оптимальні умови, форми, методи і засоби здійснення навчально-виховного процесу, організації ігор, інтелектуальної та фізичної праці, художньої творчості, облаштування простору життєдіяльності. Ці знання є основою необхідних у його діяльності практичних умінь.

Досліджуючи стан організації та проведення дидактичних ігор у ЗДО, було зазначено, що 15 % педагогів не завжди використовують дидактичні ігри, а замінювали їх іншим видом діяльності під час занять, прогулянок та інших форм роботи з дітьми. Разом із цим, достатньо приділяють увагу створенню й поновленню середовища для ігор.

Система освіти України надає перевагу особистісно-зорієнтованій технології виховання та навчання: дослідження дидактичних ігор та їх використання в сьогоденні поліпшує ефективність пізнавальної активності дітей. Умови її формування є актуальними в розумінні всіх аспектів життєдіяльності дошкільників.

2.2.Педагогічні умови інтелектуального виховання старших дошкільників на основі дидактичних ігор

У науковій літературі під умовами інтелектуального виховання загалом розуміється «... певна організація освітнього процесу в сукупності педагогічних засобів, методів і форм, конкретних способів педагогічної взаємодії, інформаційного змісту освіти, особливостей психологічного мікроклімату, що забезпечує можливість цілеспрямованого педагогічного впливу на дітей» [58, с.285]. При цьому в рамках даної інтерпретації педагогічний процес є об'єктом, який втрачає свою суб'єктність, у зв'язку з чим доповнюючи визначення ще одним – яке використовують як трактування педагогічних умов; «конкретний спосіб взаємопов'язаних заходів у навчально-виховному процесі, спрямованих на формування суб'єктних властивостей особистості (ініціативності, самостійності, відповідальності)...навчаючого... враховуючи психологічні особливості, продуктивні та ефективні методи та прийоми діяльності в заданих умовах» [59, с.267].

Виходячи з вище зазначеного, виділимо тепер необхідність виконання низки таких педагогічних умов, які відповідно до вимог базового компоненту дошкільної освіти, основних освітніх програм, для здійснення обов'язкових, а, отже, невід'ємними та загальними, в тому числі, для успішної реалізації нашої ігрової розробки методі та прийомів (що становить освітній процес в ЗДО).

1. Умови, що безпосередньо пов'язані з діяльністю дітей:

- забезпечення захисту дітей від усілякого фізичного та психічного насильства;
- поважне ставлення дорослих до людської гідності дітей, формування та розвиток їхньої позитивної самооцінки, впевненості у власних силах;
- використання в освітній діяльності форм і методів роботи з дітьми відповідно до вікових та індивідуальних особливостей;
- створення зони емоційного комфорту за допомогою безпосереднього спілкування з кожною дитиною підбравши індивідуальний підхід, шанобливого до неї ставлення, до її почуттів та потреб;
- вибудовування освітньої діяльності з урахуванням взаємодії дорослих з дітьми з урахуванням інтересів, можливостей та соціального середовища;
- фасилітація дорослими позитивного відношення внутрішньогрупової комунікації дітей та їх різнопланової інтеграції, у тому числі у разі:
 - а) їх приналежність до різних національно-культурних, релігійних спільнот та соціальних напрямків,
 - б) різного рівня наявних у них фізичних та розумових можливостей, включаючи обмеження комунікативних здібностей, ступінь розвиненості яких детермінує ступінь їхнього вміння працювати в групі з ровесниками, вирішення між ними конфліктних ситуацій;
 - надання підтримки дітям у прояві ними ініціативи та самостійності в різних видах діяльності (ігрової, дослідницької, проектної, пізнавальної тощо);
 - надання дітям вільного вибору матеріалів, видів активності та її учасників, спілкування;
 - побудова більш сприятливої зони розвитку кожної дитини «...через створення умов оволодіння культурними засобами діяльності; організацію видів діяльності, що сприяють розвитку мислення, мови, спілкування, уяви та дитячої творчості, особистісної, фізичної та художньо-естетичного розвитку дітей; підтримку спонтанної гри дітей, її збагачення, забезпечення ігрового часу та простору; оцінку індивідуального розвитку дітей...»;

– умови, що відповідають санітарно-епідеміологічним правилам та нормативам:

а) дотримання встановленого режиму навчальних занять дітей;

б) облік «максимально допустимого для них обсягу освітнього навантаження;

в) для гри на комп'ютері (смартфоні):

- забезпечення необхідного рівня освітньої локації, в якій експлуатується електронний пристрій,

– обмеження роботи з електронним пристроєм одним разом на день та не більше трьох разів на тиждень,

- обмеження безперервної роботи з електронним пристроєм 15 хвилинами,

- здійснення профілактичної гімнастики для очей і зняття загальної втоми.

2. Умови, які впливають на діяльність дітей опосередковано:

– консультаційна підтримка батьків (інших законних представників) щодо здійснення ними виховання та навчання дітей (при необхідності інклюзивного), охорона та зміцнення здоров'я;

– забезпечення професійного розвитку педагогічних та керівних кадрів ЗДО, у тому числі можливості їх додаткової професійної освіти (перепідготовки);

- забезпечення організаційно-методичного супроводу процесу реалізації цієї програми, у тому числі в рамках взаємодії дітей зі своїми ровесниками та дорослими.

Незважаючи на важливість комплексу наведених педагогічних умов, для виконання та оптимізації запропонованої технології їх недостатньо. У цьому слід виділити і вузько спрямовані – частково конкретно значущі, перші – педагогічні умови, виконання яких є значним чинником впливу на дитину в грі розвиваючого типу.

Сукупність таких умов була цілісно описана у дослідженнях Б.П. Нікітіна. До числа цих умов можна віднести такі:

- апробування ігрових вправ передусім вихователем (дорослим);
- створення комфортної невимушеної обстановки, що не обмежує рухову активність дитини;
- забезпечення вихователем (дорослим) постійної підтримки дитині при дотриманні при цьому повної самостійності та активності;
- реалізація принципу поступовості в ускладненні ігрових діяч та завданнях що ставляться на меті (повернення до легших у разі надмірної складності для дитини);
- здійснення принципу загальності в грі між дитиною (дітьми) та вихователем (дорослим);
- забезпечення як короткочасного (до декількох днів), так і більш тривалого (від місяця до двох) відпочинку від будь-якої однієї конкретної дидактичної гри;
- локалізація ігрового комплекту на помітному та доступному дитині місці [44, с. 34-36].

Вказані вище умови, таким чином, повною мірою підходять до пропонованої технології розвиваючої дидактичної гри.

Таким чином, ми зазначили, насамперед, такі умови як:

- взаємодія з дітьми на засадах гуманізму (забезпечення їхнього захисту від будь-якого фізичного та психічного насильства, шанобливе ставлення до них, до їхніх почуттів та потреб);
- облік вікових та індивідуальних, національно-культурних, релігійних та соціальних особливостей дітей;
- забезпечення конструктивної різнопланової інтеграції між дітьми;
- певні обмеження щодо часу роботи та здійснення профілактичної гімнастики для очей та зняття загальної втоми (для гри з електронним додатком).

Однак, на наш погляд, для максимального розкриття потенціалу розробленої технології розвиваючої гри додається ще низка умов.

Доцільним, зокрема, вдається виділити такі педагогічні умови, які стосовно нашої розробки є вузько специфічними.

I. Насамперед, слід зазначити умови готовності вихователя (дорослого) до проведення дидактичних ігор.

1. Знання вихователем педагогічного матеріалу гри на більш глибокому рівні, ніж це представлено в самій грі для того, щоб мати можливість надати дитині розгорнутий коментар (у тому числі підібрати, природно з урахуванням вікових особливостей, відповідну художню чи наукову літературу, відеоматеріали) до тієї чи іншої гри.

2. Вміння вихователя доступно та логічно донести до дітей зазначену інформацію, щоб вони не тільки зрозуміли її частково та запам'ятали, а й самі стали проявляти певну зацікавленість у її відтворення та уточненні в ході гри.

3. Здатність вихователя орієнтуватися в ігровому процесі дітей зі зіставлення чисел, однакових на відповідних маленьких і великих картках, на порівнянні головним чином безпосереднього зображень з текстом, його здатність поступово ускладнювати, збільшувати матеріал, що вивчається в цілому. Так, в ігровому процесі вихователь спочатку акцентує увагу дітей на зв'язку ілюстрацій з коротким поясненням (назвою) безпосередньо зображених об'єктів, потім – з їх більш докладним поясненням, включаючи доповнення самого вихователя, про що вже зазначалося вище.

II. Значною умовою збільшення ступеня ефективності гри представляється створення комфортного предметно-розвивального середовища в ЗДО, що включає ряд зазначених нижче позицій.

1. Розміщення на площах ЗДО, насамперед там, де діти проводять максимум свого часу.

2. Проведення будь-яких дидактичних ігор, в основі сюжету яких лежить організація та правильність виконання всієї роботи з раніше ознайомленими предметами та явищами навколишньої дійсності.

Підсумовуючи таким чином, зробимо висновок, що ефективність розробленої нами технології дидактичних ігор, багато в чому детермінується. Виконанням низки педагогічних умов, узагальнюючи та зазначимо такі:

- взаємодія з дітьми на засадах гуманізму (забезпечення їхнього захисту від будь-якого фізичного та психічного насильства, шанобливе ставлення до них, до їхніх почуттів та потреб);

- врахування вікових та індивідуальних, національно-культурних, релігійних та соціальних особливостей дітей;

- готовність вихователя (дорослого) до проведення дидактичних ігор, передбачена:

- а) підвищення його кваліфікації, професійне зростання

- б) здатність надання консультаційної допомоги батькам з питань виховання

- в) ознайомлення з правилами та змістом поданої гри спочатку самими

- г) володіння вихователем фактологічним матеріалом гри більш глибокому, ніж це представлено в останньому, рівні,

- д) його вміння доступно та логічно пояснювати цей матеріал дітям, поступово збільшуючи та ускладнюючи його

- е) за необхідністю надання відпочинку дітям від гри від кількох днів та до двох місяців,

- ж) забезпечення створення серед дітей атмосфери здорової конкурентної боротьби між її учасниками, у тому числі шляхом будь-якого призового стимулювання,

- створення комфортного предметно-розвивального середовища як в ЗДО, так і вдома;

- забезпечення конструктивної різнопланової інтеракції між дітьми.

З'ясовано, що особливостями дошкільного періоду дитинства в контексті формування ціннісних орієнтацій особистості є наступні: мотивацією прийняття ціннісних орієнтацій виступає необхідність реалізації дитиною власних потреб; в основі формування ціннісних орієнтацій лежить

емоційно-ціннісне ставлення до себе, що проявляється у загальній самооцінці; процес формування ціннісних орієнтацій залежить від сформованості у дитини супідрядності мотивів та внутрішніх етичних інстанцій, засвоєння моральних цінностей через потребу гармонійної взаємодії із соціумом; формування ціннісних орієнтацій залежить від здатності дитини довільно регулювати поведінку через засвоєння усталених зразків та докладання вольових зусиль.

Обґрунтувавши необхідність цілеспрямованої підготовки майбутніх і практикуючих вихователів до використання дидактичних ігор як засобу формування ціннісних орієнтацій дітей старшого дошкільного віку. Встановлено, що підготовка вихователів до формування цінностей спілкування засобами дидактичних ігор має включати: засвоєння знань із вікової психології дітей дошкільного віку і відповідних виховних завдань; ознайомлення із сучасними іграми, методами їх проведення та особливостями педагогічного керівництва; усвідомлення виховного потенціалу рухливої гри; засвоєння методів безпосереднього та опосередкованого супроводу ігрової діяльністю дітей з метою як розвитку їх розумових якостей, так і формування таких інструментальних цінностей, як взаємодія, співпереживання та дружба.

До кінця дошкільного віку у дітей накопичується досить великий запас елементарних знань про навколишній світ, діти володіють основними розумовими операціями (порівнянням, узагальненням та ін), здатні виділяти суттєві і несуттєві ознаки предметів і явищ, встановлювати деякі причинно-наслідкові зв'язки, у них формуються зачатки навчальної діяльності. Повноцінний розумовий розвиток відбувається тільки в процесі організованої діяльності, тому завдання педагогів полягає як у створенні відповідних умов для цього, так і в здійсненні цілеспрямованих виховних впливів на дитину.

Відбір пізнавальних завдань для дидактичних ігор здійснюється у відповідності до розділів програми навчання і виховання, з урахуванням вікових особливостей дітей. Формами реалізації ігрової дії можуть виступати:

- 1) різноманітні ігрові маніпуляції з предметами та іграшками - підбір,

складання і розкладання їх, нанизування, прокатування, 2) "зачин", який створює у дітей ігрове настрій (використовується у вигляді казки, пісеньки, оповідання, внесення чарівної іграшки, секретного листа); 3) здійснення пошуку і знахідки потрібної іграшки, предмета, числа, звуку, слова; 4) загадування і відгадування загадок; 5) виконання певної ролі; 6) змагання (індивідуальне або колективне); 7) особливі ігрові рухи, такі як удари в долоні, стрибки, промовляння вголос, імітація дій.

У іграх змагального характеру потрібно правильно і об'єктивно оцінювати проміжні та кінцеві результати, вказувати на них дітям. Також вибирати доступні та зрозумілі завдання, враховувати фізичні можливості дівчат і хлопців, формувати мішані групи, що підсилюватиме інтерес та бажання гратися й у такі ігри.

2.3. Створення збірки дидактичних ігор для старших дошкільників.

Гра - важлива форма розумового виховання дитини. Знання, отримані в дитячому садку і вдома, знаходять у грі практичне застосування і розвиток.

Гра як один з методів навчання підвищує довільну увагу дітей, сприяє їх розумової активності і, отже, забезпечує більш глибоке засвоєння і розуміння навчального матеріалу. Гра для дошкільників - засіб пізнання навколишнього. Крім того, гра - це своєрідний спосіб засвоєння суспільного досвіду.

Для цієї кваліфікаційної роботи обрано форму проектування – збірку дидактичних ігор. У педагогіці під збіркою розуміється книга, де зібрані якісь твори, матеріали, документи.

Збірник – складовий твір, що є за підбором або розташуванням матеріалів результат творчої праці (енциклопедії, антології, бази даних).

Основу реалізації збірника ігор становлять підходи:

- ігровий. Ігровий характер діяльності дозволяє дитині виробити моделі своєї поведінки.

- ситуаційний підхід дає можливість мобільно вибудувати стратегію гри.
- комплексний підхід, що приділяється увага всім сторонам розвитку дитини: естетичної, фізичної, інтелектуальної.
- компетентний підхід. Педагог чітко розуміє, які якості особистості необхідні дитині у його подальшому житті.

Нормативно-правове забезпечення розробки збірки:

- зразкова освітня програма дошкільної освіти «Дитина» за редакцією Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертугіна та ін. 2016 рік
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2021 року. № 33 "Про затвердження Базового компонент дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція ".

Структура збірки: у збірнику представлено 20 дидактичних ігор, всі вони спрямовані на розвиток пізнавальних дій дітей дошкільного віку, ці дидактичні ігри допоможуть сформувати у дітей дошкільного віку такі пізнавальні дії, як уміння порівнювати, аналізувати, класифікувати, абстрагувати, узагальнювати. Дані дидактичні ігри, можливо, використовувати як самостійної діяльності дітей, і у освітньому процесі в ЗДО (Додаток).

Практична значимість цієї збірки у тому, що, розроблений збірник дидактичних ігор, може бути використаний педагогом в освітньому процесі, і навіть у самостійної діяльності дітей і батьків як засіб розвитку пізнавальних процесів в дітей віком дошкільного віку.

Мета створення збірки – відбір і систематизація дидактичних ігор, вкладених у розвиток пізнавальних дій в дітей віком дошкільного віку через дидактичну гру.

Ми пропонуємо наступну структуру збірки:

1. титульний лист;
2. вступна частина;
3. зміст;
4. пояснювальна записка;

5. розділи;
6. висновок;
7. Список літератури.

Титульний лист. Інформація, подана на титульному аркуші, містить: назву освітньої установи, назву збірки «Збірник дидактичних ігор, спрямованих на розвиток пізнавальних дій у дітей старшого дошкільного віку», рік створення.

Вступна частина, де представлена інформація про те, хто розробив цей збірник і кому він буде корисним. Зміст – наведено список розділів збірки.

Пояснювальна записка – один із найважливіших розділів збірника, в якому містяться загальний опис збірки, що проектується, та обґрунтування поняття – дидактична гра. Розкриває актуальність цієї збірки, короткий опис кожного розділу збірки.

I розділ «Дидактичні ігри з сенсорного виховання». Дані ігри проводяться з метою збагачення дитиною чуттєвого досвіду, необхідного для повноцінного сприйняття навколишнього світу, і в першу чергу – поповнення уявлень про властивості предметів: їх колір, форму, величину навколишніх предметів, становище у просторі тощо.

II розділ «Дидактичні ігри з розвитку мови». Дані ігри проводяться з метою розвитку в дітей віком дошкільного віку навичок звуко-складового аналізу, що має першорядне значення для корекції та формування фонетичної мови та її граматичного ладу, і розвиток словника. Дидактична гра розвиває мовлення дітей: поповнює і активізує словник, формує правильну звуковимову, розвиває зв'язне мовлення, вміння правильно висловлювати думки, розширення і збагачення словникового запасу дітей різними формами мови, синонімами, антонімами, узагальнюючими словами [13,с.9].

III розділ «Дидактичні ігри – ознайомлення з природою». Мета представлених дидактичних ігор у збірнику полягає в тому, що в процесі ігор формуються знання про навколишній світ, розвиваються пізнавальні дії, любов до природи та дбайливе ставлення до неї, а також правильна поведінка

в природі. Дидактична гра є ефективним засобом для ознайомлення, уточнення та систематизації знань про навколишній світ [13,21].

IV розділ «Дидактичні ігри для формування математичних уявлень». В цей розділ увійшли ігри з формування елементарних математичних уявлень, спрямовані на розвиток пізнавальних дій, коли діти пізнають властивості та відносини об'єктів, чисел, арифметичні дії, величини та їх характерні особливості, просторово-часові відносини, різноманіття геометричних форм через такі дії, як уміння встановлювати розмірні відносини між предметами різної довжини (висоти, ширини, товщини), систематизувати предмети, розташовуючи в зростаючому (зменшуваному) порядку, за величиною, аналізувати величину предметів порівнювати, узагальнювати, класифікувати [15, с.11].

У висновку логічно послідовно викладаються теоретичні та практичні висновки. Вони досить короткі та чіткі, що дає повне уявлення про виконану роботу. Список літератури – подано джерела різних авторів, інтернет - джерела.

Успіх реалізації збірки ігор, як правило, означає отримання всіма зацікавленими сторонами результатів, що виправдовують її очікування, які традиційно формуються у вигляді цілей та вимог. Якщо такі цілі та вимоги сформульовані, то критеріями успішності збірника можуть виступати кількісні та якісні показники, що відображають ступінь досягнення цілей збірника. Головною вимогою до критеріїв є їхнє однозначне і ясне визначення.

Критерії оцінювання збірки:

- зміст ігор відповідає меті кожного розділу;
- важливість ігор;
- відповідність віковим особливостям;
- оптимальність збірки;
- оформлення збірки.

Ця збірка дозволить сформувати у дітей дошкільного віку за допомогою дидактичних ігор пізнавальні дії. Таким чином, застосовуючи дидактичні ігри

у самостійній діяльності та в освітньому процесі, дозволить виявити у дітей дошкільного віку рівень розвитку пізнавальних дій. Створений збірник дидактичних ігор впливатиме на розвиток пізнавальних дій у дітей дошкільного віку, так як всі ігри підібрані таким чином: вміння аналізувати об'єкт чи предмет, здійснювати порівняння, вміння узагальнювати, здійснювати класифікацію і систематизацію, встановлювати аналогії.

Висновки до другого розділу

Зміна соціальних умов життя у суспільстві визначають різні тенденції розвитку системи освіти. Освіта визначається як процес навчання та виховання на користь особистості, суспільства та держави. Переорієнтація освіти на особисті цінності вимагає від педагога такої діяльності, яка буде спрямована на розвиток індивідуальності та унікальності кожної дитини, що передбачає передусім розвиток пізнавальних дій та розкриття її творчого потенціалу.

Діяльність, хоч би якою вона була, є важливою складовою для гармонійного розвитку дитини. Адже в процесі малюк пізнає навколишній простір, набуває досвіду взаємодії з різними предметами. Дитина набуває певних знань і опановує пізнавальними діями.

Внаслідок цього активізуються психічні та вольові процеси, розвиваються розумові здібності та формуються емоційні риси особистості.

Розвиток дитини у дидактичній грі відбувається у безперервному зв'язку з розвитком у нього пізнавальних дій. Щоб розв'язати ігрове завдання, потрібно порівнювати ознаки предметів, встановлювати схожість і різницю, узагальнювати, робити висновки.

Гра являє собою особливу діяльність, яка розквітає в дитячі роки та супроводжує людину протягом усього її життя. Проблема гри привертала та привертає до себе увагу педагогів та психологів, філософів, соціологів, етнографів, мистецтвознавців, біологів.

Дидактичні ігри сприяють розвитку пізнавальної діяльності, інтелектуальних операцій, що є основою навчання. Для дидактичних ігор характерна наявність завдання навчального характеру – навчальної задачі. Велике значення дидактичні ігри займають у розвитку пізнавальних процесів в дітей старшого дошкільного віку. У дидактичних іграх з іграшками, різними предметами, з картинками у дітей відбувається накопичення чуттєвого досвіду.

Таким чином, використання дидактичних ігор є важливою умовою розвитку пізнавальних дій у дітей дошкільного віку. Захоплюючі дидактичні ігри створюють у дошкільнят інтерес до вирішення розумових завдань: успішний результат розумового зусилля, подолання труднощів приносить задоволення.

У минулому, у наші дні та в майбутньому – питанням щодо дослідження впливу дидактичних ігор на дітей дошкільного віку буде завжди актуальною темою. Величезний вплив педагогів на розвиток пізнавальних дій у дошкільнят ґрунтується на пізнавальній діяльності в результаті якої формується особистісний досвід дитини, її ціннісне ставлення до світу, формуються потреби у знанні та пізнанні. Через пізнавальні дії дитина отримує та осмислює інформацію. Відчуття, сприйняття, мислення, уяву, є нерозривними частинами єдиного процесу відображення дійсності.

На підставі аналізу наукової літератури та спостережень за станом розв'язання проблеми формування пізнавальної самостійності в дітей дошкільного віку можна констатувати, що вона є актуальною та переконливо доводить необхідність її подальшого вивчення.

Отже, для успішного здійснення педагогічної діяльності вихователь повинен володіти знаннями з дошкільної педагогіки, дитячої психології, індивідуальних психологічних характеристик, вікової фізіології, дошкільної педіатрії та гігієни, правил охорони життя і зміцнення здоров'я дітей. Одночасно йому необхідно володіти відомостями, які на загальнотеоретичному рівні розкривають мету, завдання, принципи, зміст виховання і навчання дітей, а також оптимальні умови, форми, методи і засоби здійснення навчально-виховного процесу, організації ігор, інтелектуальної та фізичної праці, художньої творчості, облаштування простору життєдіяльності. Ці знання є основою необхідних у його діяльності практичних умінь.

ВИСНОВКИ

Дидактична гра – одна з форм навчального впливу дорослого на дитину. У той самий час гра – основний вид діяльності дітей. Дидактичні ігри – незамінний засіб навчання дітей подолання різних труднощів у розумовій та моральній їх діяльності. Ці ігри вміщують в собі великі можливості та виховного на дітей дошкільного віку впливу.

Дидактична гра, будучи вільною, природною формою прояви діяльності, дозволяє розвивати в дітей віком дошкільного віку такі пізнавальні дії як уміння аналізувати, узагальнювати, порівнювати, синтезувати. Через вміло підібрані ігрові завдання, вправи розвиваються можливості дітей, їхні таланти.

Проблемі формування пізнавальних дій в дітей віком дошкільного віку й у ній дидактичної гри приділяли увагу багато вітчизняних і зарубіжні педагогів і психологів. У тому числі можна назвати таких як Л.А Венгер, Л.С. Виготський, Д. Б. Ельконін, Н. П. Анікеєва, М. М. Поддьяков, Ж.Піаже та багато інших.

В останні роки питання, пов'язані з теорією та практикою дидактичної гри, досліджуються багатьма вченими (З .М. Богуславська, О. М. Дяченко, Є.О. Смирнова та ін.), дидактична гра стала однією з популярних форм навчання.

У сучасній педагогічній теорії гра сприймається як провідний вид діяльності дитини – дошкільника (Д. Б. Ельконін).

Проаналізувавши різноманітну наукову літературу з проблеми дослідження, класифікувавши та узагальнивши отриману інформацію, ми дійшли наступних висновків.

На сьогоднішній день модернізація освіти потребує перегляду технологій навчання дітей дошкільного віку, орієнтуючи педагогів на використання у своїй діяльності більш ефективних форм і методів, що дозволяють будувати педагогічний процес на основі розвивального навчання. Однією з таких технологій є запровадження дидактичних ігор, що носить розвиваючий характер, дає можливість формувати в дітей реальні уявлення

про різноманітні сторони досліджуваного об'єкта, про його взаємини з іншими об'єктами і з середовищем існування. У процесі навчальної діяльності в дітей збагачується пам'ять, активізуються розумові процеси, оскільки постійно виникає необхідність здійснювати операції аналізу, синтезу, порівняння, класифікації, узагальнення. Ігри з дидактичним матеріалом є ефективним засобом розумового, фізичного, валеологічного, естетичного, екологічного, морального та трудового, виховання. Крім того, даний вид діяльності сприяє всебічному розвитку дитини й формуванню її особистісних рис, що цілком реалізовує основні завдання дошкільної освіти.

Аналіз та узагальнення психолого-педагогічної літератури показав, що становлення розвитку діяльності має глибоке історичне минуле. Адже на різних етапах розвитку науки психологи, педагоги, медики та фізіологи зробили неоціненний внесок у розкриття сутності феномену ігор з дидактичним матеріалом. При цьому вони розглядали закономірності оволодіння нею дітьми, її вплив на рівень розвитку вихованців та на підвищення якості освітнього процесу у ЗДО.

Організація стосовно дидактичних ігор, що носить розвиваючий характер, у практиці роботи закладів дошкільної освіти забезпечує оновлення системи освіти на сучасному етапі та сприяє розвитку інноваційної особистості дитини. Така діяльність має величезний розвивальний потенціал, дошкільники одержують можливість задовольнити властиву їм пізнавальну активність та допитливість, розвивати навички, які навчають не лише орієнтуватися в характері роботи і планувати свої дії, а й формують уміння співпрацювати в колективі.

Вихователям слід пам'ятати, що розвиток пізнавальної активності і пізнавальних інтересів у дітей дошкільного віку зумовлений впливом двох чинників: по-перше, рівнем розвитку пізнавальної потреби; по-друге, – рівнем змісту й організації навчального процесу. Адже істотними ознаками пізнавального інтересу є: інтелектуальна спрямованість пошуку нового в об'єкті, прагнення ознайомитися з ним ближче, пізнати його з різних сторін,

більш глибоко, всебічно; усвідомлене ставлення дитини до об'єкта (предмета) свого інтересу і до завдання, що стоїть перед нею в його пізнанні; емоційна забарвленість: бажання пізнати щось нове в ході екскурсії тощо; вияв у вольовій дії: інтерес спрямовує зусилля на відкриття нових сторін і ознак предмета. А далі активно підтримувати потребу дитини поникнути за межі безпосереднього сприймання, формувати здатність до більш опосередкованих способів пізнання.

Використання дидактичної гри підвищує інтерес дітей до занять, розвиває зосередженість, забезпечує найкраще засвоєння програмного матеріалу. Особливо ефективними є дидактичні ігри для розвитку пізнавальних дій на заняттях з ознайомлення з оточуючим, навчання грамоти, формування елементарних математичних уявлень. У дидактичній грі навчальні, пізнавальні завдання взаємопов'язані з ігровими, тому при організації гри слід звертати особливу увагу на присутність елементів цікавості, пошуку, відгадування тощо.

Дидактичні ігри становлять велику цінність у розвитку пізнавальних дій дошкільнят. Інтелектуальні здібності дитини формуються в активній діяльності, і насамперед у тій, яка є на даному віковому етапі провідною, визначає її інтереси, ставлення до дійсності, особливості взаємин з оточуючими людьми. У грі складаються сприятливі умови у розвиток пізнавальних дій дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алабіна Л.В. Збірник вправ та дидактичних ігор. Навчально-методичний посібник. М., 2003. С. 134.
2. Ананьев, Б.Г. О проблемах современного человекознания. 2-е изд. СПб.: Питер. 2001. – 112 с.
3. Ануфриев А.Ф. Как преодолеть трудности в обучении детей. Психодиагностические таблицы. Психодиагностические методики. Коррекционные упражнения. М: 1997. С. 224.
4. Асмолов А.Г., Бурменська Г.В. Формування універсальних навчальних процесів у основній школі: від впливу до думки. М: Просвітництво. 2009. С. 124.
5. Асмолов А. Г. Психология индивидуальности: методологические основы развития личности в историко-эволюционном процессе: учеб.-метод. пособ. А.Г. Асмолов. М.: МГУ, 1986. С. 96.
6. Афоніна І.М., Барсукова Л.С., Соколова Т.М. Схеми та таблиці з психології та педагогіки: навчально-педагогічне посібник за спеціальністю "Дошкільна освіта". М. 2010. С. 336.
7. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. Дошкільне виховання. 2009. № 1. С.6-19.
8. Бодалев А.А. Об изучении общения с позиций В.Н.Мясищева. Вопросы психологии. 1983. №3. С. 557.
9. Божович. Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте . Спб.: 2009. С. 398.
10. Борякова Н.Ю., Соболева А.В., Ткачова В.В. Практикум щодо розвитку мисленнєвої діяльності у дошкільнят. М.: Гном - Прес. 2000. С. 357.
11. Букатов В.М. Педагогічні обряди дидактичних ігор. М. 2009. С. 355.
12. Васильєв І.А, Поплужний В.Л., Тихомиров О.К. Емоції та мислення. М. 2001. С.625.
13. Венгер Л.А. Готов ли ваш ребенок к школе М.: Знание, 1994. С. 192.

14. Венгер Л.А., Д'яченко О.М. Ігри та вправи щодо розвитку розумових здібностей у дітей дошкільного віку. М.: Інфра-М, 2006. С. 220.
15. Войтенко В.М. Захищені законом . Дошкільне виховання. 2016. №3. С.50.
16. Врублевський В.О. Періоди взаємодії людства з природою. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2015. Випуск 14. С.35-38.
17. Галєєва А.Р., Мамедова Л.В. Дослідження рівня розвитку пізнавальних процесів в дітей віком дошкільного вік. Міжнародний журнал експериментального освіти. 2015. № 12-2. С. 187-188.
18. Гальперін П.Я. Психологія мислення та вчення про поетапне формування розумових дій. М: Академія, 2007. С.433.
19. Гільова А. «Дидактичні ігри та ігрові заняття». Тбілісі: Гора. 2007. С.55-57.
20. Глєбова І.Ю. Особливості керівництва дидактичними іграми дошкільнят. Теорія та практика освіти у сучасному світі: матеріали IV Міжнародна наукова конференція. СПб.: 2014. С. 33-35.
21. Іванова А.І. Методика організації екологічних спостережень і експериментів в дитячому садку. А. І. Іванова. М.: ТЦРП, 2007. С. 55.
22. Дедюкіна М.І. Формування розумових операцій у дітей дошкільного віку за допомогою дидактичних ігор . Чобоксари: ЦНС «Інтерактив плюс», 2016. - № 2 (7). С. 94–96.
23. Дидактичні ігри для дошкільнят». Збірник ігор для педагогів та батьків. За ред. Л.А. Головчиць. Граф Прес, 2003. С. 55-56.
24. Дональдсон М. Думкова діяльність дітей. За редакцією В. І. Лобовського. М.: Педагогіка 2012. С.158.
25. Дорофєєва А. Логіка, мислення: Школа семи гномів. А. Дорофєєва. М.: 2009. С.244.
26. Забродіна Н.А. Особливості розвитку розумових процесів у дітей старшого дошкільного віку. Культура та освіта. - Листопад 2014. № 11. С. 112.
27. Запорожець О.В., Маркова Т.О. Гра та її роль розвитку дитини дошкільного віку. М., 2008. С. 198.

28. Іванова Є. І. Дидактичні ігри з дітьми дошкільного віку. Дошкільна педагогіка. 2012. №7. 68с.
29. Каліченко А.В., Микляєва Ю.В. Розвиток ігрової діяльності дошкільнят. М.: Вища освіта, 2004. С. 335.
30. Коноваленко С. В. Картки та дидактичні ігри для дошкільнят. М: 2003. С. 557.
31. Копельчук Я.В. Теоретичні основи виховання емоційно-ціннісного ставлення до природи у дітей середнього дошкільного віку. Зб. наук. праць. К.: 2011. №1. 340 с.
32. Костюк Г.С. Навчально – виховний процес і психічний розвиток особистості. К., 2001. С. 608.
33. Кравчук Н.М. Софія Русова про екологічне виховання дошкільників. Матеріали третьої міжнародної науково-практичної конференції 17-19 листопада 2009 р. Чернівці. С.370.
34. Кулачківська С.Є., Ладивір С.О. Я - дошкільник: вікові та індивідуальні аспекти розвитку. Київ.: 2005. С. 115.
35. Лавринович О.В. Від А до Я про природу. Навчальний посібник для учнів 1-х класів. Кіровоград, 2003. С.160.
36. Ладивір С. Пізнавальний розвиток: пошук ефективних шляхів . 2012. № 10. С.4-7.
37. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. Изд. 2-е. М.: Политиздат. 1977. С. 575.
38. Литвиненко І. Багатоканальна діяльність – засіб розвитку пізнавальної активності. Дошкільне виховання. 2013. №4. С.22-25.
39. Ликова І. Дидактичні ігри до роботи зі старшими дошкільнятами . 2014. №10. С.58-62.
40. Лохвицька Л.В та ін. Навчи мене бути здоровим: Готуємося до 1 класу. – Трускавець: Мандрівець, 2013. С. 23-26.
41. Люблінська А.А. Виховання мислення в дітей віком. Дошкільне виховання. 1991. №12. С.26-34.

42. Люблінська А.А. Дитяча психологія. М., 2009. С. 685.
43. Можейко О.В. Розвиток пізнавальної та емоційної сфер дошкільнят. М. 2009. С. 374.
44. Мухіна В.С. Дитяча психологія. М., 2008. С.562.
45. Нечипорук О.П. Розвивальні ігри для дошкільників. Х.: Видавнича група «Основа», 2007.С.192.
46. Немов Р.С. Психологія: 3 кн. М., 2013.С. 321.
47. Овчарова Р.В. Розвиваюча робота вихователя у дошкільному закладі. Архангельськ, 2009. С.96.
48. Пенішкевич Д.І., Марчук Л.І. Маленькі дослідники. Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю з дня проведення Першого Українського педагогічного конгресу у Львові. - Івано-Франківськ, 2003. С.53-55
49. Петровський А.В. Навчальний посібник для ВНЗ, «Дитяче мислення», 2012. С. 80.
50. Піаже Жан. Мова та мислення дитини: Пер. з франц. та англ. редакція перекладу В.А. Лукова, ПЛ. А. Лукова. М: Педагогіка 24.С. 67.
51. Плохій З.П. Експериментальна діяльність у ДНЗ. К.: Ред. Журналу «Дошкільне виховання», 2002. С.173.
52. Психологія та педагогіка гри дошкільника. За ред. А.В.Запорожця та А.П. Вусовий. - М.: Абетка, 2006. С. 98.
53. Рижкова І. « Вчимося граючи». І. Рижкова . Дошкільний розвиток. 2004 №2. 15-17с.
54. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. СПб., 2000. С. 341.
55. Розвиток пізнавальних дій у дітей дошкільного віку через дидактичні ігри
Автор: Іванова Ольга Валеріївна Рубрика: Дошкільна педагогіка.
Опубліковано у IV міжнародна наукова конференція «Актуальні питання сучасної педагогіки» (Уфа, листопад 2013) Уфа: Літо, 2013. 48с.
56. Смирнова О.О. Дитяча психологія. М.: Гуманіт. вид. центр ВЛАДОС, 2003.С. 425.

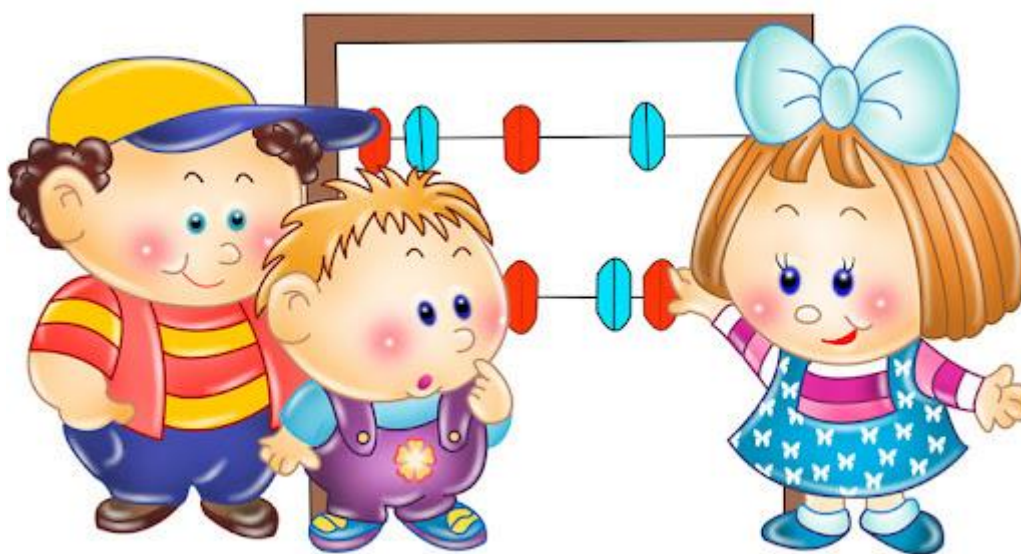
- 57.Сорокіна А.І «Дидактичні ігри у дитячому садку». Посібник для вихователів. М. Просвітництво, 2006. С.125.
- 58.Сорокіна А.І, Батуріна Є.Г. «Ігри з правилами в дитячому садку», збірка дидактичних та рухливих ігор». Київ: 2009. С. 134.
- 59.Струннікова Д.І. Використання педагогічних ідей К.Ушинського в процесі ознайомлення дошкільників з природою рідного краю . Система неперервної освіти: здобутки, пошуки, проблеми: Матеріали Міжнар.наук.-практ. конф.: У 6 кн. Чернівці, 2013. Кн. 2. С.285.
- 60.Щукина Г.І. Педагогические проблемы формирования познавательных интересов учащихся. М.: Педагогика, 1986. С.208.

Збірка дидактичних ігор,
спрямованих на розвиток пізнавальних дій
у дітей старшого дошкільного віку

Збірник містить дидактичні гри, створені задля розвитку пізнавальних дій в дітей віком старшого дошкільного віку. Ця збірка має велику педагогічну значущість у розвитку пізнавальних процесів дошкільнят. Вона може бути використана педагогами дошкільної освітньої організації та студентами педагогічних університетів у своїй професійній практиці та батьками.

До збірки включені такі розділи: «Дидактичні ігри з сенсорного виховання», «Дидактичні ігри з розвитку мови», «Дидактичні ігри з ознайомлення з природою», «Дидактичні ігри для формування математичних уявлень», висновки, список літератури.

Керівник: кандидат філологічних наук, доцент Іншакова І. Є.

Студент факультету дошкільної та технологічної освіти Криворізького державного педагогічного університету, Гурдіш Н.В.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	63
Розділ I. «Дидактичні ігри з сенсорного виховання».....	7
Розділ II. «Дидактичні ігри з розвитку мови»	8
Розділ III. «Дидактичні ігри – ознайомлення з природою »	10
Розділ IV. «Дидактичні ігри для формування математичних уявлень».....	12
Висновки.....	14
Використана література	15

Пояснювальна записка

Без гри немає і не може бути повноцінного розумового розвитку. Гра - це величезне світле вікно, через яке в духовний світ дитини вливається потік уявлень, понять. Гра – іскра, що запалює вогник допитливості та зацікавленості»

В.А. Сухомлинський.

Педагогам і психологам відомо величезне значення гри розвитку дитини. На жаль, сьогодні у сфері дозвілля переважають часом руйнівні об'єкти, створені західною індустрією розваги, псує психіку дітей, вони роблять їх жорстокими, нелюдськими. Багато дітей не вміють нормально спілкуватися один з одним, тому у дитячому середовищі часто виникають конфліктні ситуації. Ігри дітей – це насамперед майданчик їхнього людського спілкування та розвитку пізнавальних дій. Відомо, що розвиток дитини, її соціалізація та моральне становлення можуть здійснюватися тільки в процесі спілкування з іншими людьми, а гра для дитини – це найкраща сфера розвитку пізнавальних дій, її задоволення.

Маленька дитина за своєю суттю - невтомний дослідник. Вона все хоче знати, їй все цікаво і обов'язково треба скрізь засунути свій ніс. А від того, скільки різного та цікавого малюк побачив, залежить те, які знання він матиме. Пізнавальний розвиток в ЗДО передбачає залучення малюка в самостійну діяльність, розвиток його уяви і допитливості. Щоб ефективно розвивати пізнавальну сферу малюка, найкращим варіантом вважається організація та проведення дій, спрямованих на пізнавальні дії.

Дидактичні ігри сприяють розвитку таких розумових операцій, як аналіз, уявне розкладання цілого на частини або виділення із цілого його сторін; порівняння, встановлення подібності та відмінності між предметами або будь-якими ознаками; синтез, уявне об'єднання елементів, якостей в єдине ціле; узагальнення, уявне об'єднання предметів і явищ з якихось суттєвих властивостей. Підбиваючи підсумок вищесказаному, можна назвати низку розвиваючих і виховних функцій гри.

Дидактична гра як: найважливіший вид самостійної діяльності дітей, що дозволяє дитині самореалізуватися і самоутвердитися; фактор, що формує внутрішній світ дитини.

Дидактичні ігри допомагають засвоєнню, закріпленню знань, оволодінню способами пізнавальних процесів. Діти освоюють ознаки предметів, навчаються класифікувати, узагальнювати, порівнювати. Використання дидактичної гри підвищує інтерес дітей до занять, розвиває зосередженість, забезпечує краще засвоєння програмного матеріалу.

А. І. Сорокіна писала: «Ігрові дії становлять основу дидактичної гри – без них неможлива сама гра. Вони є ніби малюнком сюжету гри».

У збірнику підібрано 20 ігор найцікавіші, оригінальні, самобутні та сучасні.

Збірка складається з 4 розділів:

I розділ «Дидактичні ігри з сенсорного виховання». Дані ігри проводяться з метою збагачення дитиною чуттєвого досвіду, необхідного для повноцінного сприйняття навколишнього світу, і в першу чергу – поповнення уявлень про властивості предметів: їх колір, форму, величину навколишніх предметів, становище у просторі тощо.

II розділ «Дидактичні ігри з розвитку мови». Дані ігри проводяться з метою розвитку в дітей віком дошкільного віку навичок звуко-складового аналізу, що має першорядне значення для корекції та формування фонетичної мови та її граматичного ладу, і розвиток словника. Дидактична гра розвиває мовлення дітей: поповнює і активізує словник, формує правильну звуковимову, розвиває зв'язне мовлення, вміння правильно висловлювати думки, розширення і збагачення словникового запасу дітей різними формами мови, синонімами, антонімами, узагальнюючими словами. Граючи в дидактичні ігри для розвитку мови діти вчаться складно і послідовно викладати свої думки, виразно розповідати, і розвивати пізнавальні дії як здатність аргументувати свої твердження.

III розділ «Дидактичні ігри – ознайомлення з природою». Мета представлених дидактичних ігор у збірнику полягає в тому, що в процесі ігор формуються знання про навколишній світ, розвиваються пізнавальні дії, любов до природи та дбайливе ставлення до неї, а також правильна поведінка в природі.

Дидактична гра є ефективним засобом для ознайомлення, уточнення та систематизації знань про навколишній світ [13, с.21].

IV розділ «Дидактичні ігри для формування математичних уявлень». В цей розділ увійшли ігри з формування елементарних математичних уявлень, спрямовані на розвиток пізнавальних дій, коли діти пізнають властивості та відносини об'єктів, чисел, арифметичні дії, величини та їх характерні особливості, просторово-часові відносини, різноманіття геометричних форм через такі дії, як уміння встановлювати розмірні відносини між предметами різної довжини (висоти, ширини, товщини), систематизувати предмети, розташовуючи в зростаючому (зменшуваному) порядку, за величиною, аналізувати величину предметів порівнювати, узагальнювати, класифікувати. Граючи в дидактичні ігри формування елементарних математичних уявлень в дітей віком з'являється живий природний інтерес, який сприяє розвитку самостійності мислення, а головне – засвоєння способів пізнавальних дій.

Розділ І. «Дидактичні ігри з сенсорного виховання»

1. «П'ять органів чуття»

Мета: ознайомити дітей з органами чуття людини та їх функціями; сформувати поняття проте, що наші органи чуття – помічники і мають велике значення в житті людини; розвивати мовлення, пам'ять, мислення.

Матеріал: гри включає 5 ігрових полів і 30 ігрових карток для вивчення 5 почуттів людини: зір, слух, смак, нюх і дотик [2, с.55].

2. «Збір врожаю» (Додаток А)

Мета: розширити та уточнити уявлення дітей про овочі та фрукти, де вони ростуть (фрукти в садах на деревах, овочі на городі, в полі); формувати знання про те, як люди їх вживають, яку приносять користь

Матеріал містить картинки овочей і фруктів та 4 Кошика [3, с. 36].

3. «Відгадай звуки зими»

Мета: допоможе познайомити дітей із звуками зимових явищ природи та навчить їх розрізняти на слух. Гра розвиває у дітей слухову увагу, пам'ять, увагу, логічне мислення, виховує бажання досліджувати довкілля.

Матеріал: записи звуків природи для роботи з дітьми дошкільного віку [9, с.44].

4.«Драбинки сестрички»

Мета: дослідити особливості кольору та його відтінків; розвивати здатність розрізняти чистий колір, його світлий та темний відтінки; класифікувати колір за насиченістю: світлий, яскравий, темний.

Матеріал: картки із зображеннями вгорі жовтогарячого сонця, білої хмаринки та чорної хмари й драбинками під ними із вирізаними для вкладинок шаблінками-сходинок; комплекти вкладинок-сходинок усіх барв веселки — яскравого кольору, світлого та темного відтінків. Завдання: розглянути картки й викласти кожному свою драбинку. Із закінченням гри запитати: "Чому ти так виклав? Чим схожі три драбинки? Як їх назвати за кольорами? Як назвати світлі відтінки? Як назвати темні відтінки?" [10, с. 88].

5. «Веселі олівці» (додаток Б)

Мета: закріпити вміння дітей розрізняти і називати кольори та їх відтінки; дати знання де в просторі зустрічаються дані кольори, чому деякі предмети можуть бути різних кольорів; вчити групувати предмети відповідно до кольору; знаходити серед запропонованих предметів ті, які можуть мати заданий колір, обґрунтувати свою відповідь; розвивати свою відповідь; розвивати дрібну моторику то координацію рухів, мислення, увагу, мовлення, збагачувати активний словник.

Матеріал: картки із зображенням 7 олівців, картинки з зображенням предметів відповідного кольору.

Завдання: розглянути колір олівця, знайти відповідні предмети такого ж кольору [7, с. 99].

Розділ II. «Дидактичні ігри з розвитку мови»

1. “Священні символи” (Додаток В)

Мета: розширювати знання дітей про державні символи України – Герб, Прапор, Гімн, про герб свого міста; виховувати повагу до них; почуття приналежності до свого народу.

Матеріал: зображення Герба, Прапора України, герба рідного міста, запис Гімну України.

Хід гри

Дітям пропонують по черзі розглянути зображення державних символів України, а також герб свого міста, описати їх і пояснити, що означають такі символи – позначення. Наприкінці діти, стоячи, слухають Гімн України (у запису) [3, с. 12].

2. “Найдорожче”

Мета: формувати у дітей розуміння поняття «Батьківщина»; розкрити його загальну сутність – люди з різних країн і різної національності ставляться до своєї батьківщини, як до матері; виховувати любов до рідної землі.

Хід гри

Вихователь. Рідний край є не лише у нас, людей, а й у тварин. Він є навіть у маленького равлика. Коли людина перебуває далеко від рідної землі, вона сумує за нею. А тепер уявіть, що вам довелось опинитися далеко від рідного дому. Щоб ви хотіли отримати від матусі і чому саме це?

Діти обґрунтовують свої відповіді [1, с. 18].

3. Мовленнєва вправа «Яке слово зайве» (Додаток Г)

Мета: збагачувати словник «святковою» лексикою; продовжувати ознайомлювати з символами, історією та традиціями відзначення українських народних свят.

Діти мають обрати із ряду слів зайве та пояснити свою думку:

1. Різдво, колядки, кутя, вертеп, Новий Рік.
2. Святий Миколай, грудень, щедрівка, чемна поведінка.
3. Паска, кутя, писанки, Христос Воскрес, весна.
4. Млинці, Масляна, проводи зими, новорічна ялинка.
5. Снігуронька, Новий рік, Дід Мороз, Святий Миколай [4, с. 28].

4. “Знайди листочок”

Мета: закріпити уміння дітей виділяти перший звук в слові і співвідносити його з буквою; розвивати швидкість мислення; виховувати допитливість.

Обладнання: силуети дерев з написаними складами, листочки з предметами.

Хід гри

Вихователь розповідає дітям, що подув сильний вітер, з дерев упали листочки і перемішались. Вихователь пропонує дітям, взяти листочки і знайти дерево, з якого вони упали. Дітям потрібно розглянути предмет на листочку, виділити потрібний склад в слові і співвіднести його зі складом на гілці дерева [10, с. 43].

5. «Чарівні хмаринки»

Мета: вчити дітей виділяти звуки у словах, знаходити їх місце в слові, підбирати слова із заданим звуком, розвивати фонематичний слух; виховувати допитливість.

Обладнання: силуети хмаринок з написаними буквами, краплинки з предметами.

Хід гри

Вихователь говорить про те, що сьогодні на небі з'явилися хмаринки, вони розгубили свої краплинки. Пропонує дітям вибрати хмаринку і підібрати до неї краплинки. В назвах зображених предметів є звук, який відповідає букви з хмаринки [7, с. 15].

Розділ III. «Дидактичні ігри – ознайомлення з природою»

1. «Квітковий вернісаж» (Додаток Д)

Мета: збагатити знання дітей про чудодійні обереги нашого життя – квіти; формувати громадянина – українця засобами виховання особистості елементами народознавчого характеру; виховувати інтерес до рослин – символів, розвивати художні та творчі здібності.

Завдання: ознайомити учнів з національною культурою, піснями, віршами, легендами про квіти, виховувати в учнів почуття гордості за свою Батьківщину, любові до пісні, продовжувати і примножувати традиції свого народу [6, с. 11].

2. "Хто де живе" (Тварини, птахи, комахи, риби) (Додаток Е)

Мета: поглибити та розширити знання дітей про (тварин, птахів, комах, риб), місця їхнього проживання; закріпити поняття "свійські" та "дикі" тварини; виховувати турботливе ставлення до природи [2, с. 15].

3. «Вершки і коріння»

Дидактичне завдання: розвивати вміння синтезувати предмети.

Ігрове завдання: знайти свою пару.

Ігрові дії:

Перший варіант: під час прогулянки після збирання врожаю на городі вихователь ділить дітей на дві групи. Однією він дає коріння (цибуля, ріпа,

морква, картопля та інших.), інший – вершки – бадилля. Усі «вершки» та «коріння» переплуталися. Раз, два, три – свою пару знайди! За цим сигналом усі діти підбирають собі пару.

другий варіант: «вершки» чи «коріння» стоять дома. По майданчику бігає лише одна підгрупа хлопців. Вихователь дає команду: «корінці», знайдіть свої «вершки!» Діти повинні стати так, щоб бадилля і корінь склали одне ціле.

Правило гри: знайти свій «вершок» або «корінець» можна лише за сигналом [4, с. 8].

4. "Що спочатку, що потім!"

Дидактичне завдання: вміння розвивати абстракцію через визначення ступеня зрілості овочів та фруктів за зовнішніми ознаками.

Ігрове завдання: пошук своєї групи за ступенем дозрівання овочів та фруктів.

Ігрові дії: овочі та фрукти вихователь роздає дітям та пропонує їх «переплутати». За сигналом: «Знайди свій овоч!» - діти, в руках у яких овочі та фрукти однієї назви, збираються до групок. Причому всередині кожної групки вони повинні стати так, щоб було видно, що спочатку, що потім, тобто дотриматись послідовності дозрівання – від незрілого до стиглого. Під час гри діти кілька разів змінюються предметами.

Правило гри: Правильно побудувати ланцюжок у міру дозрівання овочів [3, с.20].

5. «Чарівні екранчики»

Дидактична завдання: розвиток в дітей віком умінь систематизувати предмети за якістю, аналізувати, порівнювати предмети.

Ігрове завдання: підібрати картинки до якогось предмета за кольором, формою, розміром.

Правило гри: спочатку освоєння гри зміст конструюється спеціально: вибирається якість, підбираються малюнки з яскравим проявом цієї якості. Надалі можна використовувати зображення з кількома властивостями. Наприклад, у першому вікні червоне яблуко, у другому і третьому вікнах - різні за формою, кольором, розміром яблука. Діти обговорюють, як побудувати ряд,

яку властивість вибрати: «екран» із трьома «вікнами прорізами», до яких вставляються стрічки з умовними позначеннями властивостей; стрічки – смужки із зображенням предметів з різним ступенем вираженості властивостей (наприклад, яблуко велике, середнє та маленьке) [1, с. 25].

Розділ IV. «Дидактичні ігри для формування математичних уявлень»

1.«Розклади в коробки»

Дидактичне завдання: вчити групувати геометричні фігури, абстрагуючись від кольору та величини.

Ігрове завдання: розкласти фігури по коробках із контурним зображенням.

Правило гри: у цій грі використовуються коробки (столи на кожному з яких лежить геометрична фігура), на яких дано контурні зображення фігур, та різні за кольором та величиною круги, квадрати, трикутники.

Ігрові дії: навести лад, розкласти всі фігури по коробках (столах). Діти спочатку розглядають коробки і визначають, в яку з них, що потрібно покласти. Потім вони розкладають фігури по коробках (столах), співвідносячи їхню форму з контурним зображенням [8, с. 32].

2. «Встигни вчасно» (Додаток Є)

Мета: Продовжувати закріплювати поняття часу.

Розвивати почуття часу, вчити регулювати свою діяльність у відповідності з часовим інтервалом.

Виховувати допитливість.

Матеріали: матеріали гри «Колумбово яйце», пісочний годинник.

Хід: На столі у вихователя картинкою вниз лежить 10 карток (з гри «Колумбово яйце») [1, с. 20].

3.«Назви попереднє і наступне число» (Додаток Ж)

Мета: Вчити називати попереднє і наступне число для кожного числа натурального ряду в межах 10

Матеріали: Картки з зображенням кіл (від 1 до 10), набори з 10 карток з колами (від 1 до 10).

Хід: У кожної дитини картка з зображенням кіл (від 1 до 10) і набір з 10 карток з колами (від 1 до 10).

Вихователь пояснює дітям: «У кожного числа є два сусіда-числа: молодше менше на один, вона стоїть попереду і називається попереднім числом; старше більше на один, вона стоїть попереду і називається наступним числом. Розгляньте свої картки і визначте сусідів числа» [5, с. 32].

4. "Яких фігур не вистачає?"

Дидактична завдання: вправляти дітей у послідовному аналізі кожної групи фігур, виділення та узагальнення ознак, властивих фігур кожної групи, зіставленні їх, обґрунтуванні знайденого рішення.

Ігрове завдання: знайти фігуру, що бракує, в ряду з різних геометричних фігур.

Ігрові дії: розподіливши між собою таблички, кожен гравець має проаналізувати фігуру першого ряду. Увага звертається на те, що у рядах є великі білі фігури, всередині яких розташовані малі фігури трьох кольорів. Порівнюючи другий ряд з першим, легко побачити, що в ньому бракує великого квадрата з червоним колом.

Правила гри: великі геометричні фігури (коло, трикутник, квадрат) та малі (коло, трикутник, квадрат) трьох кольорів. Проаналізувати ряди з геометричними фігурами, виділити фігуру, що бракує, і вставити в цей ряд. Грають двоє [6, с. 9].

5. «Жучки на листочках»

Дидактична завдання: формувати вміння дітей порівнювати дві групи предметів з урахуванням зіставлення, встановлювати рівність і нерівність двох множин.

Ігрове завдання: знайти жучку свій будиночок за кількістю листків.

Ігрові дії: вихователь каже: «Діти, подивіться, які гарні жучки. Вони хочуть з вами пограти, ви станете жучками [9, с. 60].

Висновки

Дидактична гра – одна з форм навчального впливу для дітей. У той самий час гра – основний вид діяльності дітей. Дидактичні ігри - незамінний засіб навчання дошкільників для подолання різноманітних труднощів у розумовій та моральній їх діяльності. Ці ігри таять у собі великі можливості та виховний вплив на дітей дошкільного віку.

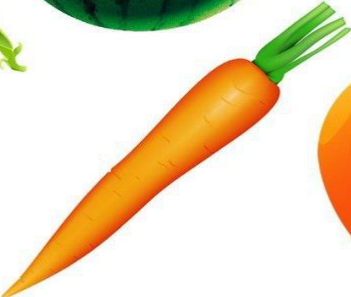
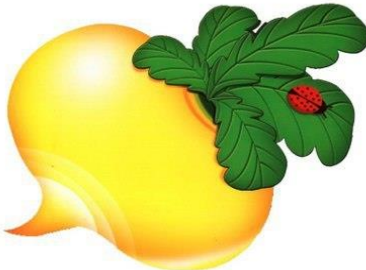
Дидактична гра, будучи вільною, природною формою прояви діяльності, дозволяє розвивати в дітей віком дошкільного віку такі пізнавальні дії як уміння аналізувати, узагальнювати, порівнювати, синтезувати. Через вміло підібрані ігрові завдання, вправи розвиваються можливості дітей, їхні таланти.

Використання дидактичної гри підвищує інтерес дітей до занять, розвиває зосередженість, забезпечує найкраще засвоєння програмного матеріалу. Особливо ефективними є дидактичні ігри для розвитку пізнавальних дій на заняттях з ознайомлення з оточуючим, навчання грамоти, формування елементарних математичних уявлень. У дидактичній грі навчальні, пізнавальні завдання взаємопов'язані з ігровими, тому при організації ігри слід звертати особливу увагу на присутність елементів цікавості, пошуку, відгадування тощо. Дидактичні ігри становлять велику цінність у розвитку пізнавальних дій дошкільнят. Інтелектуальні здібності дитини формуються в активній діяльності, і насамперед у тій, яка є на даному віковому етапі провідною, визначає її інтереси, ставлення до дійсності, особливості взаємин з оточуючими людьми. У грі складаються сприятливі умови у розвиток пізнавальних дій дитини.

Використана література

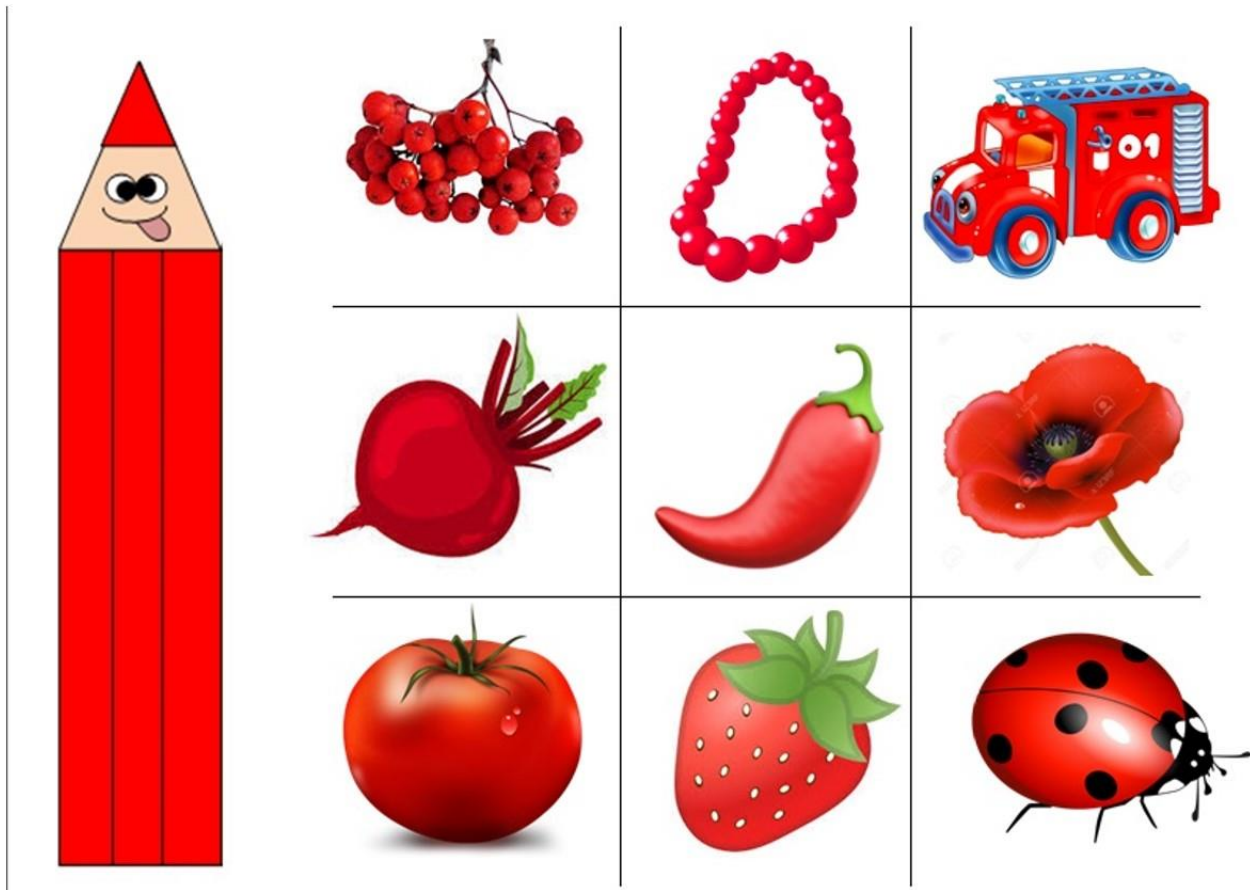
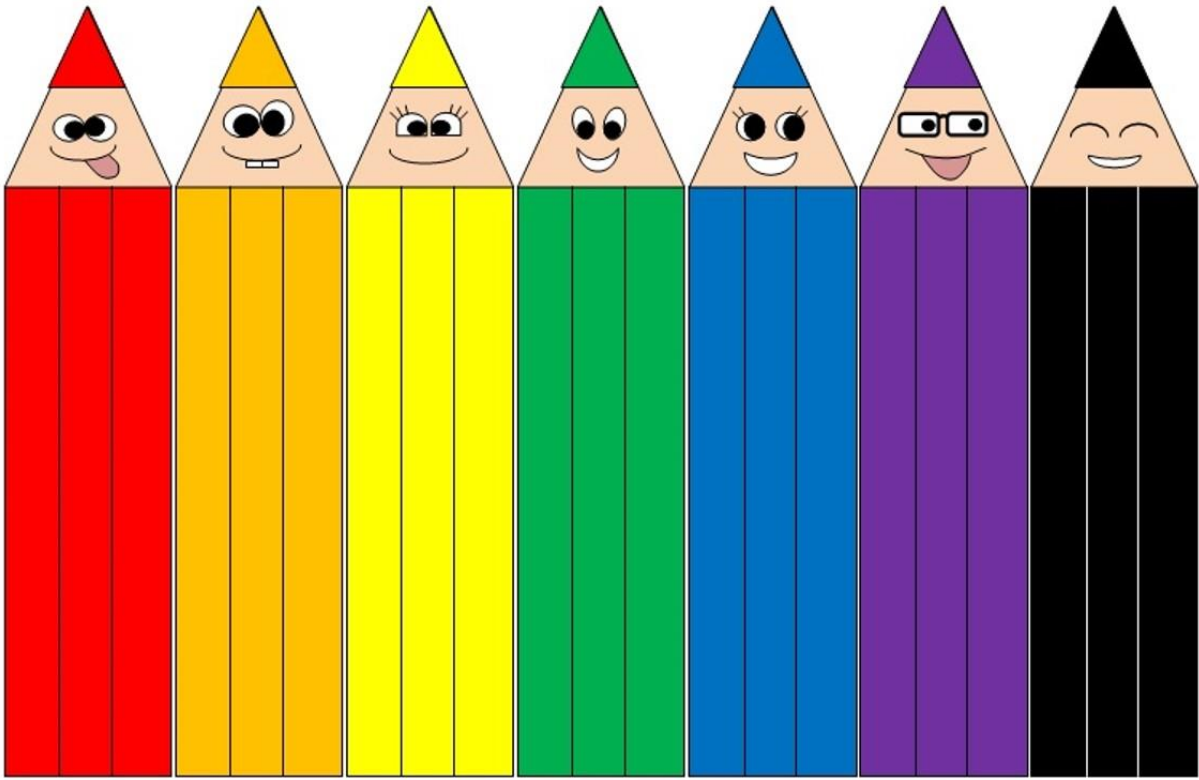
1. Алабіна, Л. В. Збірник вправ та дидактичних ігор: навчально-методичний посібник. М.: ЦГЛ, 2003. С. 35.
2. Богуславська З.М., Смирнова О.О. Ігри для дітей дошкільного віку. М.:2001. С. 84.
3. Бондаренко О.К. Дидактична гра у дитячому садку. М.:2001. С.105.
4. Бондаренко О.К. Словесні ігри у дитячому садку: посібник для вихователів дитячого садка . М: Просвітництво, 1997. С. 56.
5. Гільова А. Дидактичні ігри та ігрові заняття. Тбілісі: Гора, 2007. С. 120.
6. Дидактичні ігри для дошкільнят. Збірник ігор для педагогів та батьків. За ред. Л.А. Головчиць. - М.: ГРАФ ПРЕС, 2003. С. 86.
7. Павлова Л.Ю. Збірник дидактичних ігор з ознайомлення з навколишнім світом. М.: Мозаїка - Синтез, 2006. С. 100.
8. Сорокіна А.І. Дидактичні ігри у дитячому садку. Допомога для вихователя д/с. - М.: Просвітництво, 2002. С. 50.
9. Сорокіна А.І., Батуріна Є.Г. Ігри з правилами в дитячому садку: збірка дидактичних та рухливих ігор. - М.: Наука, 2002. С.64.
10. Удальцова Є.І. Дидактичні ігри у вихованні та навчанні дошкільнят. Мінськ, Білорусь, 2006. С. 90.

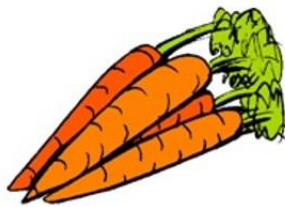
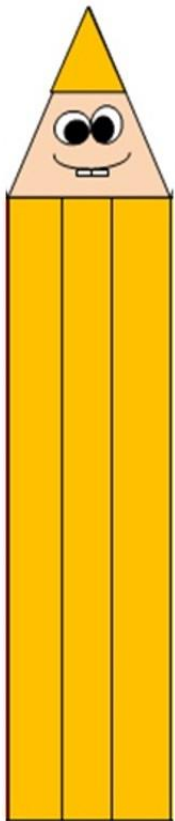
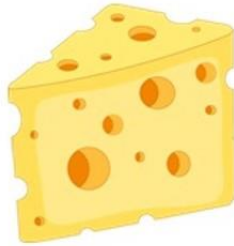
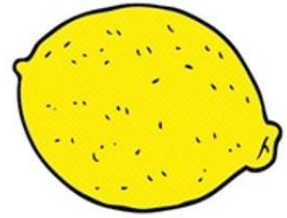
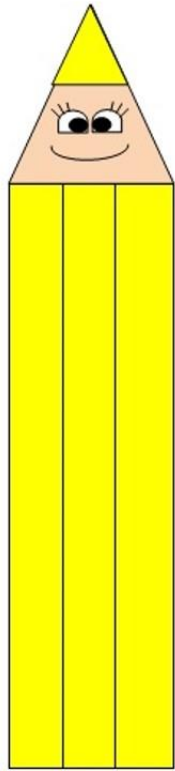
ДОДАТОК А

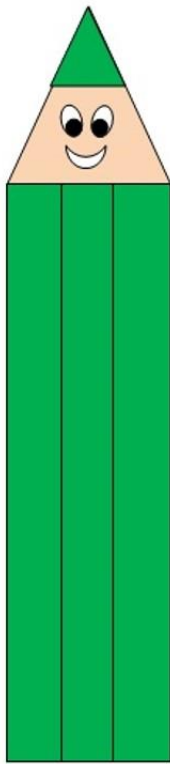
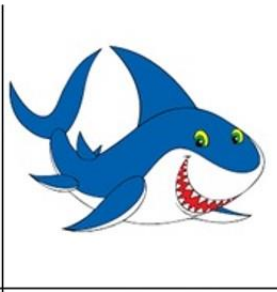
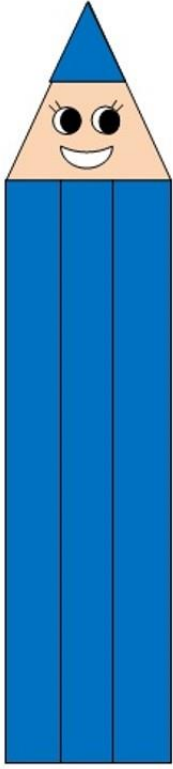

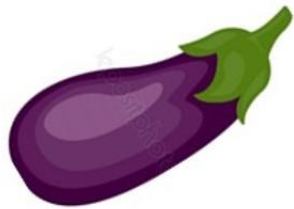
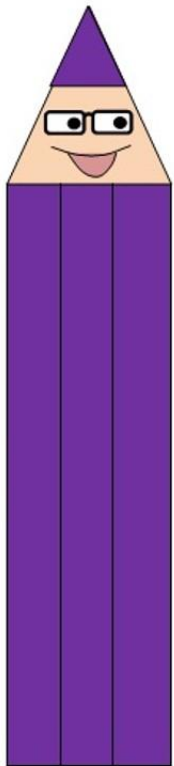
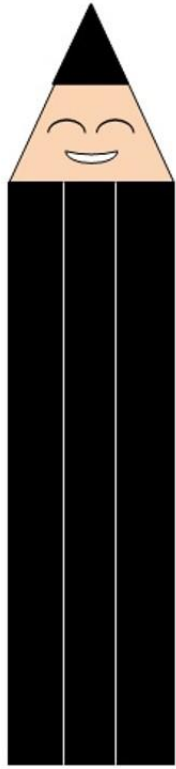

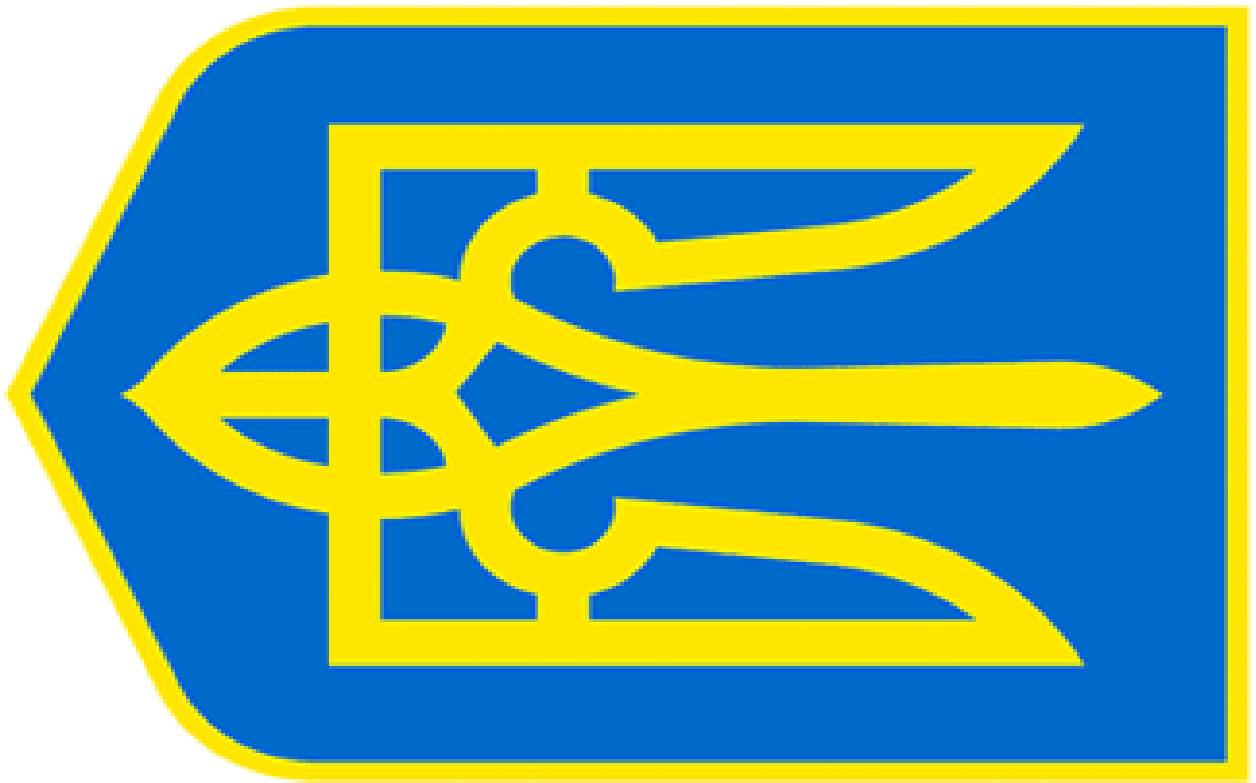

ДОДАТОК В

ДОДАТОК Г

ДОДАТОК Д

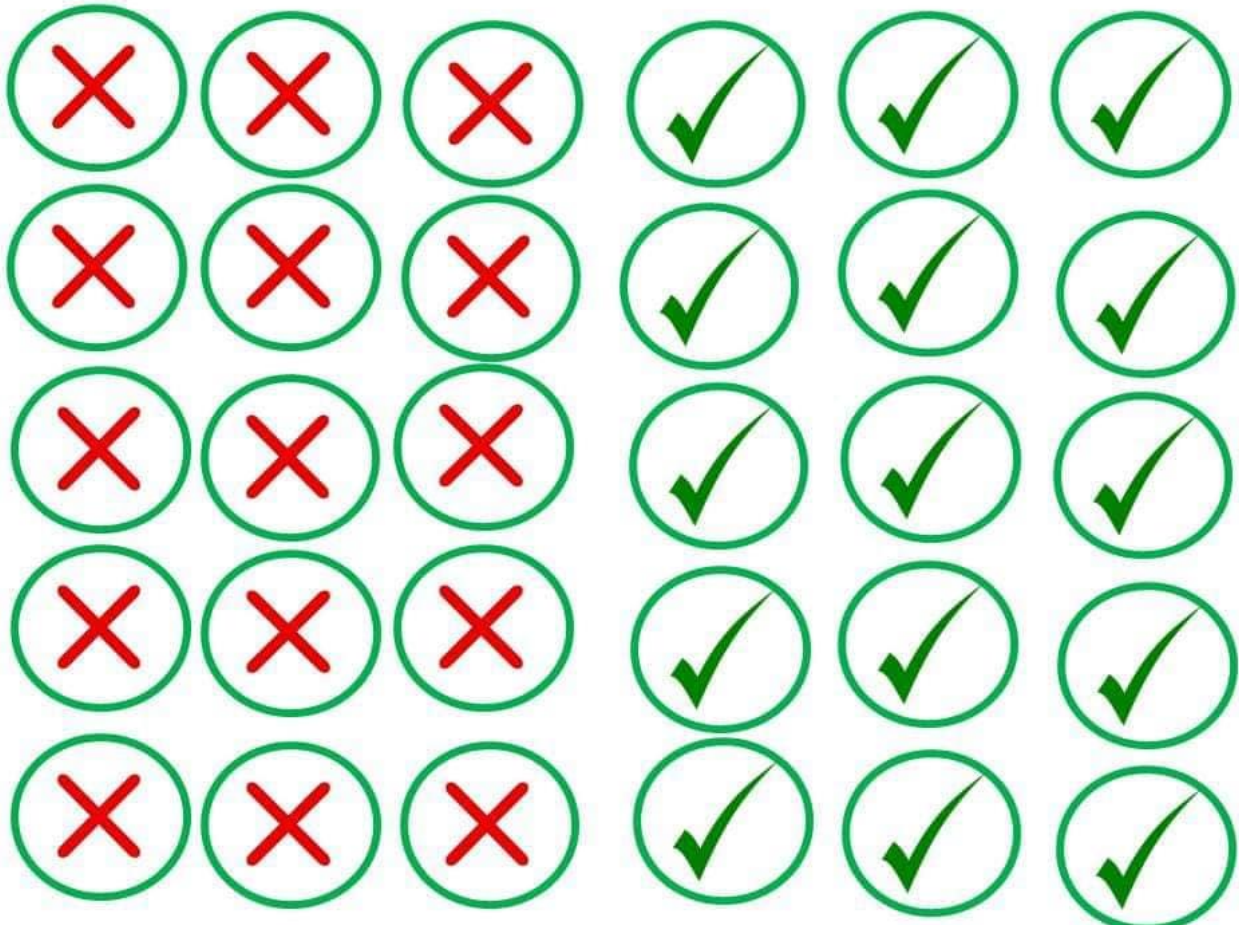
Квіти, занесені до Червоної книги України:

- підсніжник;
- шафран;
- сон великий;
- нарцис вузьколистий;
- пролісок;
- конвалія;
- лісова лілія;
- латаття біле;
- білоцвітник весняний;
- гвоздика бузька;
- рябчик шаховий;
- тюльпан Шренка;
- півонія вузьколиста;
- дзвоники карпатські.

Гра «Квітковий вернісаж» Завдання для дітей:

- розглянути зображення квітів;
- пригадати, які квіти занесені до Червоної книги України, позначаючи їх позначкою ✓.
- квіти, які не занесені до Червоної книги, позначити позначкою ✗.

**білоцвітник
весняний**

**гвоздика
бузька**

**рябчик
шаховий**

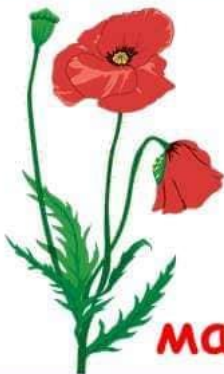
**тюльпан
Шренка**

троянда

ромашка

мак

**півонія
вузьколиста**

**дзвоники
карпатські**

барвінок

чорнобривці

кульбаба

соняшник

фіалка

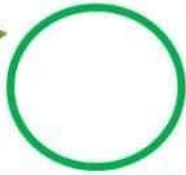
півонія

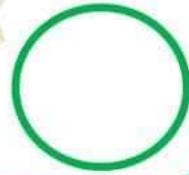
бузок

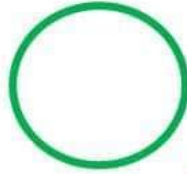
жоржини

орхідея

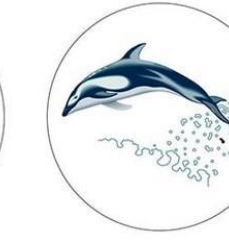
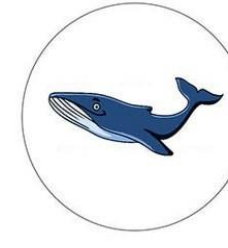
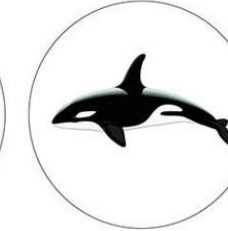
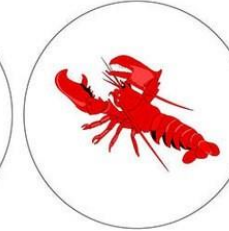
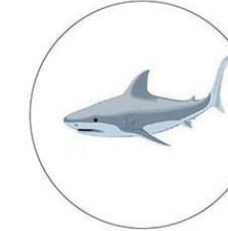
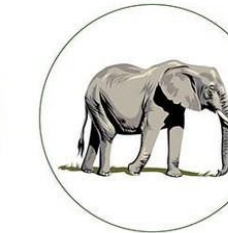
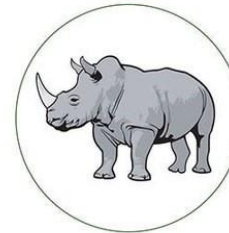
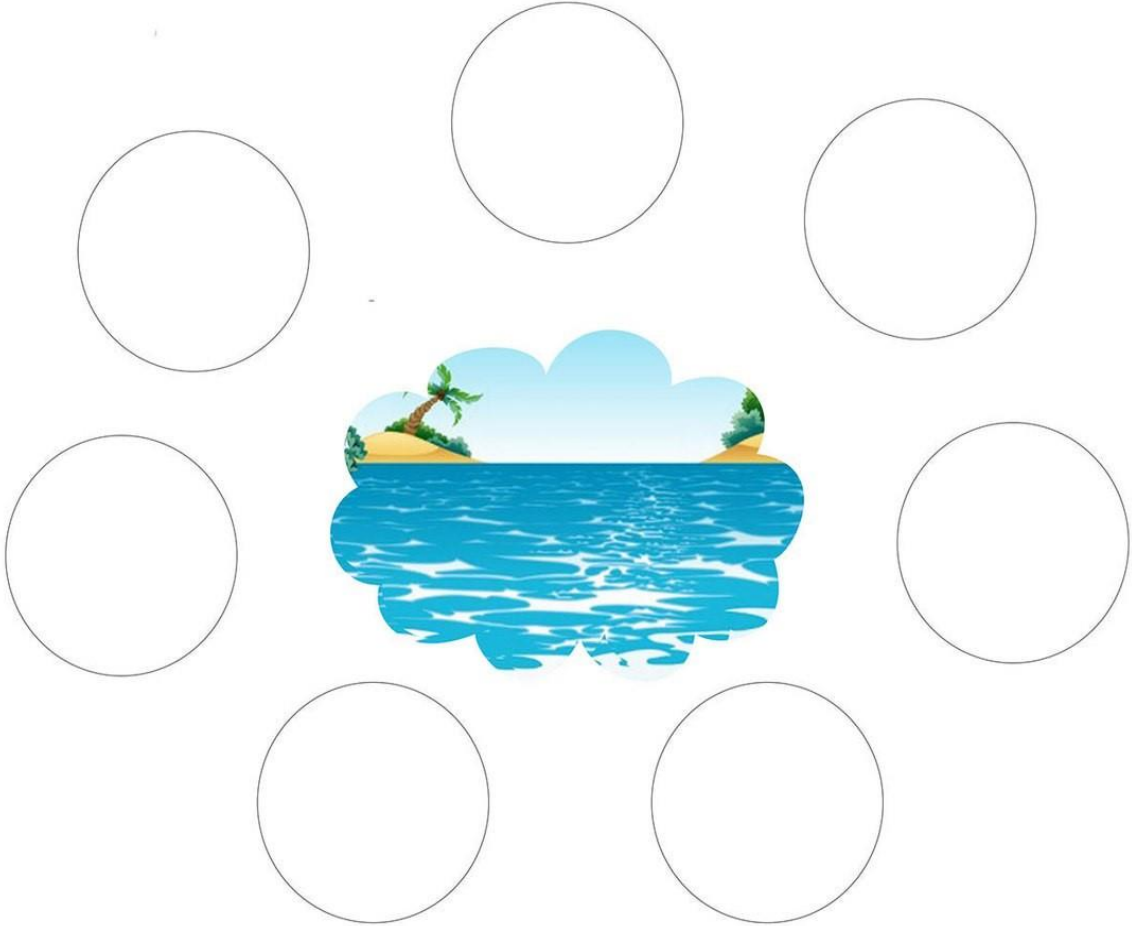
айстра

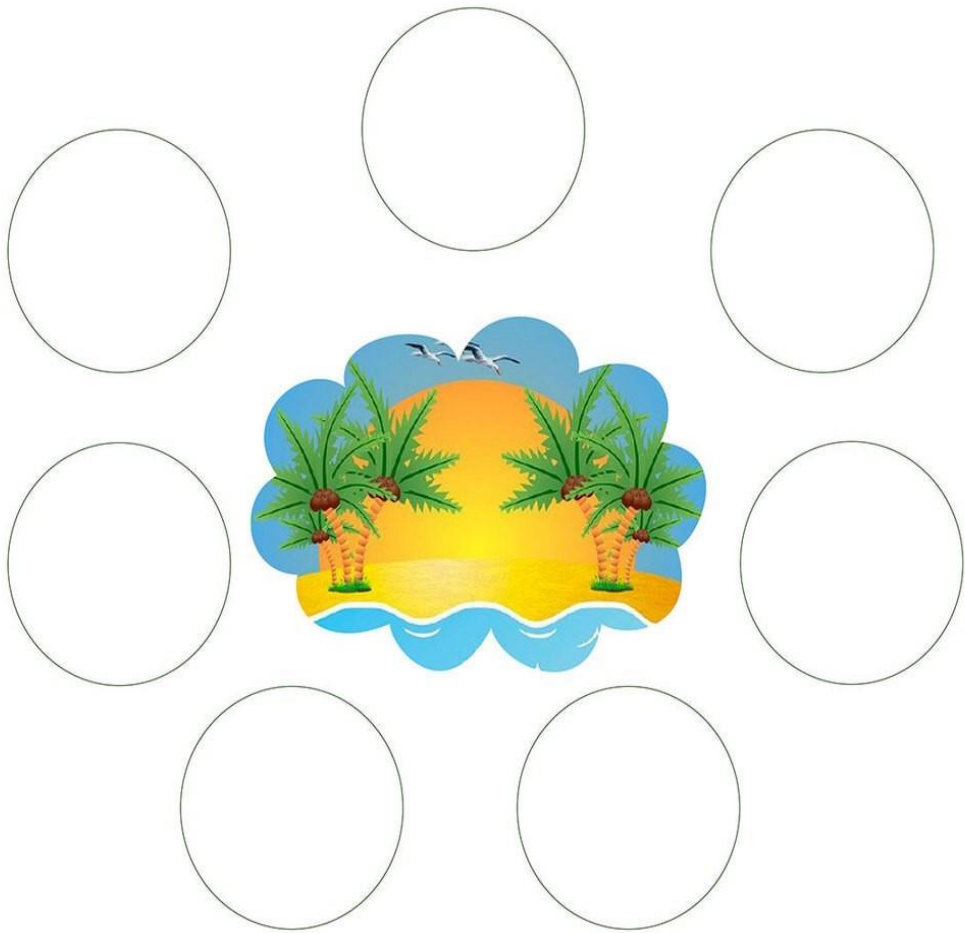

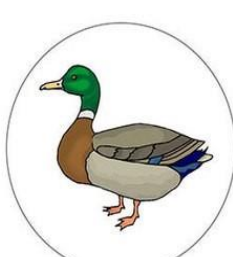
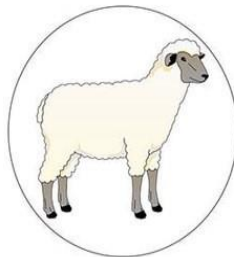
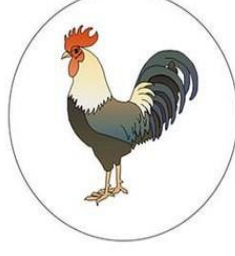
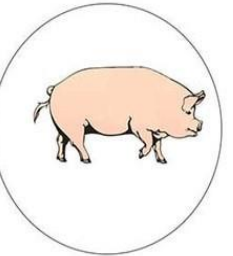
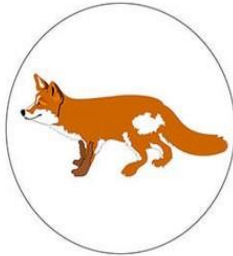
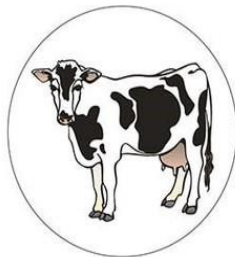
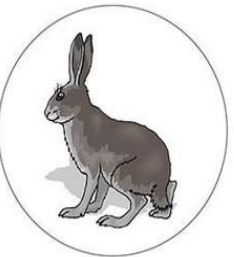
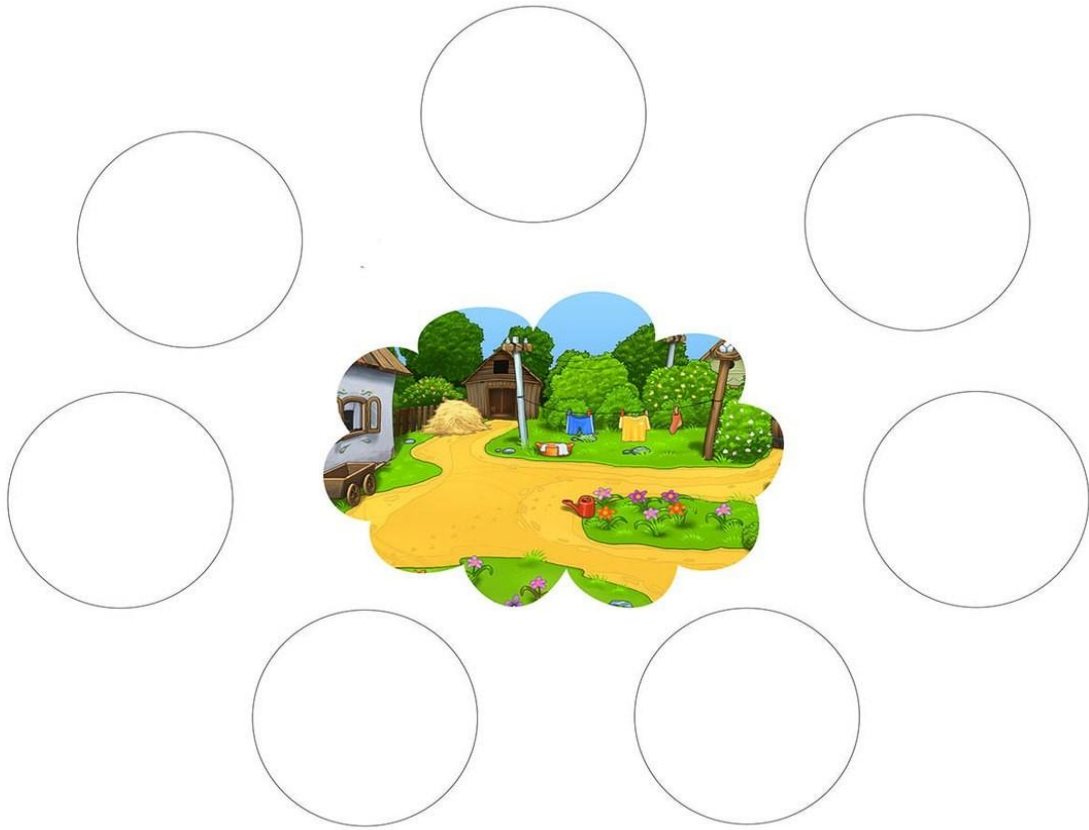
мальва

ДОДАТОК Е

ДОДАТОК Є

